

KANSAN TAISTELI

No 7 1985
12,50 mk sis. iva.

-miehet kertovat

Urhean suomalaisen tarina Saksalaiset Sallassa



Lauri Jäntti:

Valkeasaaresta Vuosalmelle

324004-5-07



Persoonallisuuksia

KOTOISET HOMMAT

Korporaali Laakso oli rintamalla etulinjassa ja hänen vaimonsa Kerttu työskenteli kotiseudulla ammuslataamossa.

Kerran oma kevyt kranaatinheitin ampuu louskutteli linjan eteen. Erään laukauksen lisäpanoksista joku jäi sytymättä ja kranaatti putosi omien puolelle.

— Tuo oli varmaan niitä meidän Kertun tekemiä paukkuja, totesi Laakso hiljakseen.

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

KYL HYÖ OSAJAAT

Talvisota on alkanut. Rajan pinnan talot roihuavat tulimerenä. Kranaatteja tulee yhtenä ryöppynä siviiliasukkaiden sekaan.

Permalan vanha isäntä ei pahemmin hermoile. Hän tarkkaillee Kaukjärven asemalta taivaanrannalla roihuvia liekkejä ja virkkaa:

— Kyl hyö ossaa muutaki polttaa ku mahorkkaa...

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

PIONEERI-ONGELLA

Korporaali Kettunen oli kalastelemassa räjähdyspanoksilla. Paukku sattui liian lähelle, lautta hajosi ja kalastaja jäi puolipökertyneenä veden varaan. Vähitellen hän pääsi rantaan. Kömpiessään ylös vedestä hän tiivisti tapahtuman opetukset:

— Autuaita ovat puupäät, sillä he pysyvät pinnalla.

KERROTAAN

Kenraali Pajari tapasi kerran linjoilla oudon upseerin, joka esittäytyi:

— Koikkalainen, herra kenraali.

— Kapteeniko?

— Luutnantti, herra kenraali, mutta siitä puusta josta kapteeneja tehdään.

— Hyvä on, sanoi Pajari kuivasti. — Yritän muistaa teidät kun tarvitaan puisia kapteeneja.

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski



EIPÄ MENNYT HUKKAAN

Aseveli Kankkusen konepistooli oli pakkaspäivänä jäänyt ja lauloi koko lipaan tyhjäksi huolimatta siitä, että liipasin oli päästetty vapaaksi.

Metelin päätyttyä Kankkunen vilkaisee asetta ja virkahtaa vaimeasti:

— Tulipa liikettä lepikoon...

LOPULTAKIN TOIVEVIRASSA

Kenraali Airolla oli joskus sotavuosien kovina työpäivinä tapana huokaista:

— Kun joskus pääsisi kanavavahdiksi sellaiseen kanavaan, joka on suljettu!

Sodan jälkeen, kun Airo toimi kansanedustajana, kenraalimajuri Ragnar R. Grönvall huomautti hänelle:

— Nythän sinä olet sitten päässyt mieltäyöhoosi.

— Sanos muuta! innostui Airo. — Kahdesti viikossa matkustelen vielä maalle saunaan.

VIRHEITÄ SATTUU

Kenraali Airo joutui loka-kuussa 1944 käyttämään ilmavoimien lentokonetta huolimatta siitä, että valvontakomissio oli määrännyt maahan lentokiellon. Ilmavoimien komentaja kenraali Lundqvist esitti myöhemmin asian johdosta omia kommenttejaan.

Tähän Airo:

— Ei tässä asiassa muuta virhettä ole kuin se, että minä olen pikemmin kiireessä kuin erehdyksessä puhunut kenraali Lundqvistille kuin älykkäälle ihmiselle.

EI OLLUT TARVIS VIHELLELLÄ

Amerikkalainen lehtimies haastatteli kerran vanhaa saksalaista sotamarsalkkaa Paul von Hindenburgia.

— Herra presidentti, mitä teette kun olette hermostunut?

Hindenburg mietti hetken:

— Minä viheltelen hiljakseen.

— Mutta kukaan ei ole koskaan kuullut Teidän viheltävän...

— En minä ole ikinä viheltänytkään!

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

15. 7. 1985

29. VUOSIKERTA

JULKAISIJA:

Sotamuistoyhdistys ry.

TOIMITUSNEUVOSTO

Puheenjohtaja L. Harvila, ev evp
N. Riuttala, ev evp, E. Pakkala, komdri evp
S. Alapuro, evl evp, E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp

TOIMITUS

Toölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. 44 62 42 kello 10-14.

YLEISSIHTTEERI JA

TALOUDENHOITAJA

Tellervo Kaiponen

TAITTO: Kari Laine

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:

Postilokero 109, 00381 Helsinki 38
Puh. (90-) 120 670
Postisiirtotili 7259-1

ILMOITUSMYNTI:

Höylämötie 1 00380 H.ki
Puhelinvaihdte (90-) 1201

VUODESSA 12 NUMEROA

TILAUSHINTA

12 kk 139,-

Nyt kaikkiin Pohjoismaihin

ilman postitullia.

Muihin maihin: hintatiedot
tilaajapalvelusta.

SANOMAPAINO HELSINKI 1985

ISSN 0451-3371

N:o 7

TÄSSÄ NUMEROSSA

- 220 ERÄÄN URHEAN
MIEHEN TARINA
226 "LÄPIMURTO"
SALLASSA 1941
230 STUKAT KOUKKIVAT
NENÄPALOSSA
232 VALKEASAAREN
TERÄSMYRSKYSTÄ
VUOSALMEN
TAPPAJAISIIN
238 KAVERI OLI JÄTETTÄVÄ
ÄYRÄPÄÄHÄN
242 JR 9 TAISTELEEE
246 AUTOIMME PAKOLAISIA
VIIPURISSA



KESÄN 1944 tapahtumat ovat kansakunnan tajunnassa merkillisellä tavalla hämärtyneet. Se johtunee siitä, että sodan loppukuukaudet jäivät arvioimatta päättäessä lopultakin rauhaan ja keskityttäessä moniin uusiin tehtäviin. Myöskään nykyinen historianopetus ei juuri tätä asiaa valaise.

Kansakunnan kohtalo ratkaistiin talvisodan kuukausien jälkeen toisen kerran kesä-heinäkuussa 1944. Hallituksen torjuttua ehdottoman antautumisen vaatimuksen oli vielä kerran koottava voimat ratkaisutaisteluun.

Suurhyökkäys oli murskannut asemasodan rintaman Karjalan kannaksella. Näin tapahtui toisessa maailmansodassa aina kun hyökkääjä keskitti voimansa paikalliseen ratkaisuun – Suomi ei ollut poikkeus.

Rintamamme eivät kuitenkaan romahtaneet. Ei syntynyt tuhoamistaisteluja eikä koko-

naisia yksiköitä – ei edes komppanioita – menetetty kaatuneina tai vankeina. Voimat kyettiin kokoamaan Kannaksen takimmaiselle linjalle, jossa Tallin-Ihantalan ja Vuosalmen suurtaistelut pysäyttivät hyökkääjän. Samaan aikaan kyettiin torjuntavoittoon Viipurinlahdella ja Iломantissa kaksi vihollisdivisioonaa pakotettiin saarrettuina luopumaan hyökkäyksestä ja raskaasta aseistuksestaan.

Venäläinen historioitsija kertoo asiasta näin: "Kolmeviikkoisen hyökkäystoiminnan jälkeenkään – kesäkuun 21. päivästä heinäkuun puoliväliin – Leningradin rintaman oikean siiven joukot eivät kyenneet suorittamaan tehtäviä, jotka niille oli käsketty päämajan ohjella 21.6.44. Ohje edellytti, että Viipurin valtauksen jälkeen hyökkäystä oli jatkettava ensi tavoitteena linja Imatra-Lappeenranta-Virojoki, mistä oli jat-

kettava linjalle Kouvolaa-Kotka ja täällä linnoitauduttava Kymi-joen itärannalle ja varmistettava pohjoiseen. Rintamajoukot eivät onnistuneet etenemään Suomen rajalle eivätkä puhdistamaan vihollisesta Karjalan kannaksen aluetta. Keskittämällä alueelle lisävoimia Suomen armeijan johto pysäytti Neuvostoliiton joukkojen etenemisen Karjalan kannakselta Sisä-Suomeen."

Neuvostoliitto olisi tietenkin kyennyt nujertamaan Suomen keskitämällä Puna-armeijan päävoimat uuteen suurhyökkäykseen. Siihen sillä ei kuitenkaan enää ollut aikaa.

Stalin oli nyt valmis neuvottelemaan rauhas- ta, ei enää vaatimaan antautumista. Moleminpuolinen kunnioitus oli saavutettu kovien kokemusten kautta. Niille oli hyvä rakentaa nykyiset luottamukselliset suhteet. □



Erään urhe

PENTTI PERTTULI

”Alikersantti Juho Kärkkäinen pelasti pelottomalla esiintymisellään monen asetoverinsa hengen.”

Näin todettiin aseveljien muistosanoissa.

Vain läheisimmät tiesivät, millaisen tuskien tien vaikeasti haavoittunut soturi ja invalidi joutui kulkemaan – rintamalla, sairaaloissa, kovassa työssä kotitilalla.

Sisukas ja päättäväinen mies selvisi.

SYYSKUUN 16. p:nä 1983 saatettiin ikuisen lepoon Kiuruvedellä Sulkavanjärven kyläkirkon kauniiseen kirkkomahaan Perhonkankaan tilan isäntä maanviljelijä, alikersantti *Juho Kärkkäinen*, kolme sotaa kokenut mies, jatkosodan alussa vaikeasti haavoittunut sotainvalidi. Saattoväkenä olivat omaisten, ystävien ja naapureiden lisäksi vapaussotureiden sekä talvisodan ja jatkosodan aseveljien edustajat.

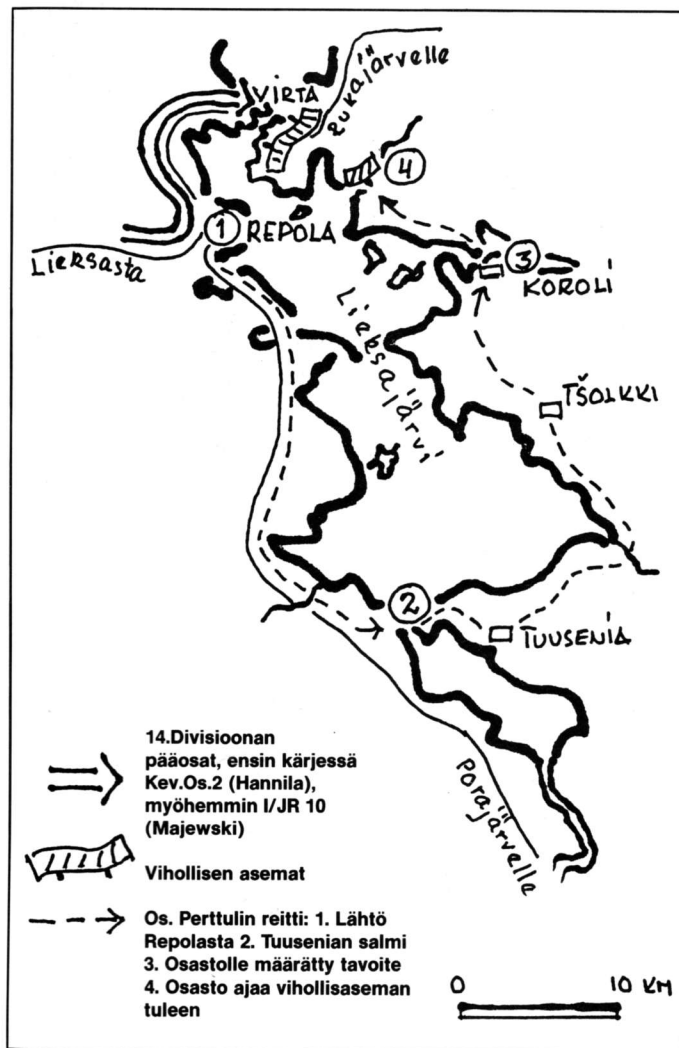
Jatkosodassa Juho Kärkkäinen palveli ryhmänjohtajana Kiuruvedellä perustetussa Kevyt Osasto 2:ssa. Sota jäi hänen osaltaan lyhyeksi. Hän haavoittui heti sodan ensimmäisenä viikkona. Muistosanoissaan ase-

veljet kertoivat tästä tapauksesta: ”Heinäkuun 10. päivänä 1941, jolloin osastomme joutui vaaralliseen väijytykseen ja taisteluun, alikersantti Kärkkäinen karkiryhmän johtajana toimien pelasti pelottomalla esiintymisellään monen asetoverinsa hengen. Taistelussa hän itse haavoittui erittäin vaikeasti.”

Mikä oli tämä urhea teko, josta aseveljet näin erikseen mainitsivat? Tapaus on kertomisen arvoinen.

RAAPPANAN MIEHET SAAVUTTAVAT REPOLAN

Heinäkuun 8. p:nä 1941 eversti *Erkki Raappanan* komentama



Osasto Perttulin hurja koukkaus Lieksanjärven ympäri heinäkuussa 1941

kylän läpi ns. päätietä myöten pohjoiseen. Kärjessä ajoi osia 1. Komppaniasta päällikkönä luutnantti *Esko Pallasvirta*.

SYVÄLLE VIHOLLISEN SELUSTAAN

Pallasvirran komppaniasta erotettiin Repolassa erillinen kaksi joukkuetta käsittävä osasto, joka sai tehtäväkseen ajaa päinvastaiseen suuntaan Repolasta etelään Poraajärvelle johtavan tien varteen n. 10 km päähän. Näin haluttiin varmistaa divisioonan oikea sivusta.

Muutaman tunnin kuluttua keskiyöllä saapui tälle osastolle, joka jo oli ajanut tavoitemaastonsa, lähettipartion välityksellä uusi käsky jatkaa etenemistä Lieksajärven eteläpään korkeudelle ja täältä edelleen järven itäpuolelle siellä olevien erämaakyläiden Tuusenia ja Tšolkin kautta Korolin kylään, joka sijaitsi järven takana Repolaa vastapäätä. Osastolle tuli siten Repolasta lähtien yksinäistä taivalta syvälle tuntemattomaan vihollismaahan kaikkiaan 60–70 km. Osaston johtajana toimi luutnantti *Pentti Perttuli*, joukkueenjohtajina vänrikki *Aake Hauru* ja kersantti *Sulo Varis*. Eräänä ryhmänjohtajana osastossa oli alikersantti *Juho Kärkkäinen*.

TUNNUSTELIJA PELAA VENÄLÄISTÄ RULETTIA

Käskyn saatuaan osasto lähtee liikkeelle välittömästi. Se ajaa jonona, jonka pituus venyy lähes kilometrin mittaiseksi.

Ensimmäisenä ajava joukkue asettaa eteensä n. 100 m päähän kärkiryhmän, josta edelleen asetetaan eteen n. 100 m päähän kaksi tunnustelijaa. Tehtävät vaihtuvat määrävälimatkojen päästä.

Tie on kapea, se ylittää metsäisiä kankaita ja avoimia suo-kohtia, kiemurtelee alavissa vesakkomaastoissa ja taittuu mutkaisena mäkien ja kalliopaikkojen yli. Purojen ja jokien ylitse rakennetut puusillat savuavat hiiltyneinä tai palavat vielä osittain liekeissä. Vihollinen on ne

an miehen tarina

Osasto Perttulin kärkeä lähdössä Repolasta etelään 8. 7. 1941. Edessä on 60–70 kilometrin taival tuntemattomaan vihollismaahan. Oikealta kersantti *Sulo Varis*, taistelulähetit *Roope Kärkkäinen* ja *Eino Kämäräinen*, neljäntenä alikersantti *Veikko Tikkanen*

Mitähän lienee vastassa? Kirjoittaja tähystää

14. Divisioona, joka 3.–4. päivien välisenä yönä oli ylittänyt rajan Lieksassa ja Kuhmossa, saavutti Repolan. Divisioonan kärkenä oli viimeisen jakson Kolvasjärveltä Repolaan ajanut pyöriillään kapteeni *Toivo Hannilan* komentama Kevyt Osasto 2. Tämän osaston pääosat lähtivät välittömästi jatkamaan palaneen ja katkuisena savuavan



Erään miehen tarina

joitakin tunteja sitten sytyttänyt palamaan.

Erityisesti kysyy tunnustelijoiden tehtävä kovaa luontoa. Osaston johtajan käsky kärkiryhmän johtajille ja tunnustelijoille on ehdoton ja ankara: on ajettava vauhdilla, hampaat irvissä, sumeilematta!

Jotkut ryhmänjohtajista ajavat tunnustelijoidensa mukana kolmantena miehenä. He haluavat olla miestensä kanssa jakamassa tätä arvanvetoa elämän ja kuoleman mahdollisuuden välillä. Näin tekee myöskin Juho Kärkkäinen. Hän huolehtii muutenkin isällisesti ryhmästään, rohkaisee ja vetää mukaansa varovaisimpia. Hän on sitä mieltä, että jokaisen on vuorollaan hoidettava oma osansa.

Kärkkäisen henkilökohtainen rohkeus ja velvollisuudentunto tulevat jo retken alkuvaiheessa näkyviin. Hän on ikävuosiltaan joukon vanhin, 43-vuotias. Hänen kestävyytään ja sitkeyttään ihmetellään ja ihaillaan.

Ikäjakautuma joukossa onkin suuri. Lähellä Kärkkäisen ikävuosia ovat mm. *Jegas Krägin* ja *Kalle Hujanen*, sitkeitä miehiä hekin. Nuorimmat osaston miehet ovat juuri 20 vuotta täyttäneitä vapaaehtoisia.

YLI ON PÄÄSTÄVÄ

Vaikein vesieste osaston matkareitillä on n. 300 m leveä Lieksajärven ja Karkijärven välinen Tuusenian salmi Lieksajärven eteläpäässä. Se on Suomeen virtaavan Lieksajoen alkuvesiä. Salmen yli johtava vankkojen puuarkkujen varaan rakennettu silta on palanut, se savuaa, tuli vielä leimahtelee arkkujen hirsissä. Pidetään mahdollisena, että vihollisella on viivytyksensä vastarannan männikköharjan-teella. Tähystetään kiikareilla puolen tunnin ajan, siellä ei näy liikettä.

Yli on päästävä! Arkkujen



väliin ryhdytään rakentamaan kahden lankun levyistä miehen kantavaa juoksusiltaa.

Työhön mahtuu vain kaksi ryhmää kerrallaan. Toinen varmistaa arkkujen sisään ladottujen kivien takana, toisen ryhmän miehet irrottelevat ja keräävät alastomina vedessä uiden hirsii ja kansilankkuja juoksusiltaa varten.

Työ, jossa omalla vuorollaan ovat mukana myöskin osaston johtaja ja joukkueenjohtajat, kestää lähes koko päivän. Viimeiset arkunvälit ovat jännittäviä. Vastarannalta, puiden takaa odotetaan tulenavausta joka hetki. Mitään ei kuitenkaan tapahdu.

Ensimmäiset miehet nousevat maihin, ranta on vapaa.

TULISIJAT VIELÄ LÄMPIMIÄ

Nyt on edessä muutaman kilometrin päässä Tuusenian kylä. Siellä on parikymmentä taloa. Kylä tutkitaan. Se on tyhjä mutta muutamien talojen tulisijat ovat aivan lämpimät. Asukkaat ja mahdollinen vihollinen ovat poistuneet kylästä aivan äsken tai muutamia tunteja sitten.

Parin tunnin levon jälkeen

jatkuu matka. Näin kerrotaan siitä teoksessa "Suomi taisteli":

"Tien kunto heikkenee Tuusenian lähdettyä. Se on osittain pelkkää polkua ja soitten kohdalla vanhaa lahonnutta pitkospuuta. Ollaan jo Lieksajärven takana. Yö tulee. Äänetön tuntematon erämaa on ympärillä. Väsymys ja unen puute alkaa jo tuntua. Miehet ovat olleet Suomen puolelta Lieksan Pankajärveltä lähdettyä lähes yhtä mittaa liikkeellä.

Osasto on saanut viimeksi ruokaa edellisen päivän iltana. Mitään ruokaa, ei edes kuivamuona-annosta, ei Lulkasensa puolelta lähdettäessä ole voitu saada mukaan. Muonot ovat kuormastossa, joka huonon tien takia ei ole vielä saapunut edes Repolaan.

Miehet torakahtavat ajaessaan pyörän satulassa, pyörä horjah-telee, mies herää juuri kun on kaatumassa. Aivoissa vilisee äärimmilleen väsyneen ihmisen kipinänauha. Käskyn mukaiset välimatkat ryhmien ja joukkueiden välillä eivät tahdo säilyä.

Joukkueen- ja ryhmänjohtajien on omasta väsymyksestään huolimatta yritettävä pitää rivistöä kunnossa. Pyörien sarvis-roikkuvat kypärät ja takateli-

Tunnustelijat eteen! Vasemmalta jääkäri Kalle Hujanen ja korpraali Yrjö Saastamoinen

neellä repuissa olevat keittoastiat hakkaavat pyörää vasten ja rämisevät. Kesäyö on kuulas, ääni kuuluu kauas. Osasto ajaa erämaassa kuin soittokunta.

Jatkuvasti kuitenkin edetään pieniä marssitaukoja lukuun ottamatta. Kärkiryhmät ja niiden tunnustelijat ovat jo vaihtuneet kymmeniä kertoja. Tavaksi on tullut, että ryhmän joutuessa kärkivuoroon lähtevät tunnustelijoiksi aina samat, ryhmän kovimmat ja rohkeimmat miehet. Matka joutuu tällöin nopeasti mutta samalla elämän ja kuoleman arvan vetäjien ryhmä supistuu."

PAIKALLIS-HANKINTOJA

Aamuyöstä retkensä toisena päivänä osasto saapuu seuraavaan välitavoitteeseensa Tšolkin kylään. Se miehitetään ruispelon oja pitkin lähestyen jo korkeaksi kasvaneen laihon suoja-

sa. Kylässä pidetään muutaman tunnin lepo- ja ruokailutauko. Miehiltä ovat omat ruokavarat olleet aikoja sitten lopussa, mutta kylän taloista löytyy suolakalaa ja jyvii, jotka käsikivillä jauhetaan. Näin saadaan tasan jakaen osastolle hätämuonitus aivan pahimpaan nälkään.

Osaston sijainnista lähetetään nyt viesti Repolaan. Viestiä lähtee viemään nuori taistelulähettilä *Viljo Laitinen*, jolle yksinäinen, yli neljän penikulman ajo takaisin osaston reittiä pitkin jää mieleen jännittävänä kokemukse-

senä. Tšolkista on matkaa osaston lopulliseen tavoitteeseen Koroliin vielä n. 15 km. Korolin kylän läheisyys aletaan jo joitakin kilometrejä ennen havaita siitä, että korkea metsä loppui. Sen tilalla tien varrella kasvaa matalampaa lehtipuuta ja vesakkoa.

Vesakkomaaston suojassa päästään kylän reunaan saakka. Tämäkin kylä on tyhjä.

Osasto on nyt saamansa käskyn mukaisessa tavoitteessaan Korolin kylässä Lieksajärven itäpuolella vastapäätä Repolaa. Aikaa on Repolasta lähdettyä



Kevyt Osasto 2:n 1.Komppanian upseereita, vasemmalta vänrikki Aake Hauru, luutnantti Pentti Perttuli, luutnantti Olli Miettinen ja päällikkö luutnantti Esko Pallasvirta

kulunut vähän vaille kaksi vuorokautta. Takana on matkaa 60–70 km.

Osasto ei tähän mennessä ole joutunut varsinaisiin taistelutilanteisiin. Vihollinen oli ollut kuitenkin tuntumassa. Osaston reitin varrelta pari päivää myöhemmin jäljessä tulevien joukkojen ottamien vankien kertoman mukaan Tuusenian salmella oli ollut joukkueen vahvuinen vihollisosasto, joka salmen länsirantaan rajoittuvalta metsäiseltä kukkulalta oli seurannut silan korjaustyötä. Se oli kuitenkin jo jäänyt suomalaisten selän taakse eikä sieltä ollut avannut tulta.

– Teitä oli niin paljon, olivat vangit selittäneet.

Toisten vankien kertoman mukaan oli vihollisen toinen viivytysosasto ollut ennen Tšolkin kylää valmistelemassa asemiaan, kun osaston tunnustelijat ja kärkiryhmä olivat ilmestyneet asemien eteen.

– Kaikki kävi niin nopeasti, emme olleet valmiit, kun jo ajoivat asemamme läpi, selittivät nämä vangit.

Tulenavausta ei tullut tässäkään tilanteessa. Vihollinen oli seurannut piiloutuneena, kun koko osasto ajoi ohi.



Osasto Perttuli ylittää Tuusenian salmen Lieksanjärven eteläpäässä 9. 7. 1941

VÄIJYTYS

Korolista oli enää 10–12 km matkaa Lieksanjärven pohjoispuolitse kulkevalle Repola–Rukajärvi -päätielle. Osaston johtaja oletti, että Repolasta etenevä divisioonan kärki olisi jo edennyt tälle korkeudelle. Hän päätti lähteä Korolista päästäkseen päätiellä omien yhteyteen.

Arvio ei vastannut todellisuutta. Divisioonan kärjessä nyt etenevä JR 10 oli juuttunut Lieksanjärven pohjoispäässä Virtain kapeikossa vihollisen päävoimien vahvan puolustusaseman eteen. Suomalaisten eteneminen oli pysähtynyt ja päätie vihollisaseman takana oli edelleen vihollisen hallussa – kuten osasto jonkun tunnin kulluttua sai raskaasti kokea.

Osasto lähtee siis liikkeelle Korolista. On edetty n. 5–6 km, tie on kapea, mutta muuten kohtalaisen hyväkuntoinen. Kärjessä on nyt vuorollaan ryhmä Kärkkäinen, Juho Kärkkäinen tapansa mukaan tunnustelijoiden kanssa yhdessä n. 100 m muun ryhmän edellä.

Tie alkaa tällä kohdalla laskeutua mäntykankaalta, joka muuttuu alavaksi, tiheää lepikkoa kasvavaksi jokisuistoksi. Tie tekee samalla mutkan ja häviää lepikon taakse.

Mutkan jälkeen on tunnustelijoiden edessä 10–15 m leveä joki ja sen yli johtava silta. Silta on rakennettu kevättulvien vuoksi muuta maastoa n. 1½–2 m korkeammalle. Tunnustelijat nousevat sillalle pyöriään taluttaen, Juho Kärkkäinen tapansa mukaan pystyssä, kyyristelemättä.

Takana ajava osasto ei ole tienmutkan ja tietä reunustavan tiheikön takia huomannut, että kärkiryhmä on pysähtynyt. Se ajaa ruuhkaan 2–3 miestä rinnan kärkiryhmän taakse tienmutkan tasolle.

Silloin räjähtää vastapäätä joen takaa hyvin läheltä kova tulitus. Se on voimakasta, siihen osallistuu konekivääreitä ja pikakivääreitä. Osasto on törmännyt vahvaan vihollisasemaan.

Miehet maastoutuvat salamanopeasti. Tulta tulee niin tiuhaan, että tien varressa olevan leppätiheikön lehdet värisevät kuin raesateessa.

→

Urhean miehen tarina

Syöksyessään tienpintaan katsoo osaston johtaja, joka on ajanut kärke ryhmän takana, samalla taakseen. Hän näkee tien täydeltä miehiä maassa pyöriin.

Hänet valtaa kaamea tunne: nyt syntyy raskaat tappiot!

Ainoa mahdollisuus selvityä on avata vastatuli. Hän huutaa tulenavauskäskyn. Syntyy ankara tulitaistelu. Se kestää räitseenä pauhuna kymmenkunta minuuttia. Sitten – ihmeellistä kyllä – vihollistuli hiljenee ja lopulta lakkaa kokonaan.

MITEN KÄVI?

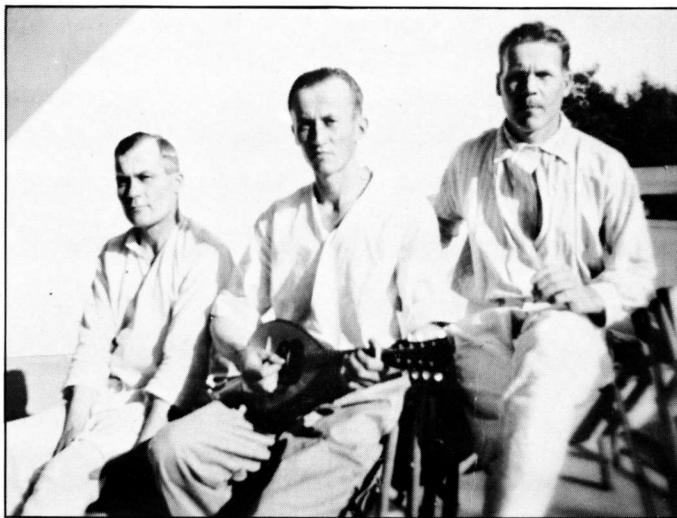
Osaston johtaja päättää nyt vetää osastonsa taakse päin. Hän antaa siitä käskyn ja miehet alkavat irrottautua yksi kerrallaan. Heillä on hermot kunnossa. Kaikki aseet ja pyörät tuodaan mukana, mitään ei jätetä. Osasto ryhmitetään uudelleen n. 100 m takana nousevan mäntikkökankaan reunaan, joukkue Hauru aseisiin ja joukkue Varis taakse reserviksi.

Ryhdytään selvittämään tappioita. Tulos on yllättävä: vain yksi mies puuttuu. Hän on kärke ryhmän johtaja, alikersantti Juho Kärkkäinen.

Kärjestä hengissä selvinneet tunnustelijat kertovat, että Kärkkäinen oli seissyt pystyssä sillalla. Häneen oli osunut, hän oli kaatunut ja pudonnut kai-teettomalta sillalta jokeen.

Kärkkäistä etsimään lähetetään partio. Se etenee vesakon lävitse parinkymmenen metrin päähän sillasta. Kärkkäistä ei löydetä.

Osaston johtaja vetää nyt osaston 6 km taakse päin Korolin kylään, joka oli alkuperäinen tavoite. Kylän pohjoispuolella oleva kannas miehitetään. Osaston johtaja lähettää ilmoituksen vesitse yli järven Repolaan JR 10:n komentajalle eversti *Tähtiselle*. Ilmoitusta lähtevät vie-mään korpraali *Yrjö Saasta-*



Sotasairaalassa kesällä 1942, oikealla alikersantti Juho Kärkkäinen

moinen ja jääkäri *Roope Kärkkäinen*. Heillä on edessään yli 10 km soutu matka saarten lomitse, joista osa vielä saattaa olla vihollisen hallussa.

TUSKIEN TIE

Yö saapuu. Osa joukosta on asemassa Korolinsalmella, osa nuotiotulilla taempana.

Keskivyon hämärässä näkee salmen yli johtavan pitkän puusillan korvassa oleva vartiomies edessä tiellä liikettä. Hän poistaa kivääristään varmistimen ja jännittyy tarkkailemaan, mitä on tulossa.

Tieltä ilmestyy näkyviin yksinäinen mies, hiljaa köyryssä kulkien, pysähdellen ja kivääriinsä nojaten.

Mies on alikersantti Juho Kärkkäinen.

MITÄ OLITAPAHTUNUT?

Vihollisen avatessa tulen oli Kärkkäinen seissyt pystyssä sillalla pitäen kiinni pyöränsä sarvista. Hän oli tuntenut rajun sivalluksen alaruumisissaan reisien korkeudella ja suistunut pyörineen jokeen. Putouksen korkeus oli 2½–3 m.

Hän tiesi olevansa pahasti haavoittunut. Tulitaistelun ajan hän pysytteli vedessä pitäen kiinni silta-arkun hirrenpäistä. Taistelun hiljennettyä hän jäi vielä kuuntelemaan. Vihollisen puolelta kuului huutoja, mutta kukaan ei tullut lähelle.

Hän lähti nyt varovasti ryömiin nousemaan vedestä ranta-

töyräälle. Eteen osui tienvarsi-oja, jonka pohjaa pitkin hän ryömi edelleen.

Parinkymmenen metrin päässä, kun hän jo pystyi selkeämmin ajattelemaan, hän totesi, ettei hänellä ollut asetta. Hän ryömi takaisin sillan alle, löysi kiväärinsä ja lähti uudelleen ryömimään ojaa pitkin. Häntä suosivat tien varressa kasvavien leppien oksat, jotka osittain ulottuivat ojan ylle.

Viidenkymmenen metrin päässä oja päättyi. Hän kohotti varovasti päätään ja totesi, että tien toisella puolen oli myös oja ja että se tällä kohdin jatkui. Kuunneltuaan hetken hän nousi ryömiänsä tielle ja siirtyi itseään kierittäen toisen ojan pohjalle, jossa jatkoi eteenpäin.

Sadan metrin päässä tien alkaessa kohota mäntykankaalle ja lepikon tarjotessa näkösuojan viholliseen päin hän nousi pystyyn tielle kiväärinsä varassa. Nyt hänellä oli mahdollisuus ensimmäisen kerran tarkastella haavojaan. Housut olivat edestä puntteja myöten punaisena verestä. Niissä oli useita luodinreikiä. Kun hän tunnusteli reisiänsä takaa, tuntui kipeältä useasta kohdin. Housut olivat sielläkin verestä tahmeana. Hän pystyi kuitenkin seisomaan ja hitaasti liikkumaan. Jalkojen luut ovat siis ainakin pääosin ehjät. Verta ei myöskään tuntunut enää tulevan kovin runsaasti, joen kylmä vesi oli supistanut verisuonia.

Nyt alkoi alikersantti Juho Kärkkäisen tuskainen kulku kuuden kilometrin päähän Korolin kannakselle, jonne osasto

oli vetäytynyt. Häneltä kului tähän matkaan yhdeksän tuntia. Vasta keskiyöllä hän oli perillä. Viimeiset kilometrit hän liikkui osittain kontaten ja ryömiä, ajoittain tajuntansa menettäen. Sisukas ja sitkeä mies ei kuitenkaan hellittänyt – hän taisteli jokaisesta metrillä.

KAHDEKSAN LUODINREIKÄÄ

Vartiomiehen havaittua hänet saatetaan Kärkkäinen osaston komentopaikalle, jonka nuotiotulen valopiiriin hän ilmestyy hitaasti kahden miehen tukemana – kuin kuoleman maasta saapuneena. Nyt vasta hän saa haavoihinsa ensiavun. Usean miehen repuista kerätään siteet ja Kärkkäisen haavat sidotaan niin hyvin kuin on puutteellisilla ensiaputarpeilla mahdollista. Samalla todetaan vammojen laatu: molempien reisien läpi on kulkenut yhteensä kahdeksan luotia, todennäköisesti konekivääristä lähteneinä. Haavat ovat takaa hyvin vaikeat, luotien ulostulokohdissa on isot repeämät.

Kärkkäistä lähdetään nyt kuljettamaan soutuva yli Lieksanjärven vastapäisellä länsirannalla olevaan Repolaan. Soutajiksi ilmoittautuvat vapaaehtoisina hänen ryhmänsä omat miehet jääkärit *Arbelius* ja *Vilpunoaho*. Veneen tuhtojen varaan tehdään irtolaudoista lavitsa, johon haavoittunut asetetaan vatsalleen. Tässä asennossa hän haavojaan takia joutuu olemaan koko pitkän matkan.

Näin lähtee Juho Kärkkäinen asetovereidensa joukosta. Seuraavan kerran kuultiin hänestä monien kuukausien kuluttua.

JOHTAJA PELASTI RYHMÄNSÄ

Nyt vasta alkaa osaston johtajalle ja muille miehille selvityä alikersantti Juho Kärkkäisen uhrin merkitys. Siitä mainitaan usein asetovereidien tavatessa myöhemmin sodan aikana ja myös monasti sodan jälkeen asevelikokouksissa: Juho Kärkkäinen pelasti kerrotussa väijytystilanteessa rohkealla esiintymisellään monen asetoverinsa hengen ja koko osaston suurelta tuholta. Kumartelematta, pys-



Kevyt Osasto 2:n aseveljiä Kiuruveden Hurtti-Ukossa 1974. Keskellä vaaleatakkinen kirjoittaja, takana oviaukon keskellä Juho Kärkkäinen

typäisenä sillalla seisten hän ainoana selvästi näkyvänä kohteena tietämättään kohdisti itseensä vihollisampujien tähtäyslinjat. Kun Kärkkäinen lisäksi seisoi muuta maastoa huomattavasti korkeammalla olevalla jokisillalla suuntautui vihollistuli muiltakin osin liian ylös, se meni tunnustelijoiden taakse ruuhkautuneen osaston yli ja osasto näin säästy.

Osasto Perttuli joutui seuraavina päivinä liittymään alistettuna majuri *Majewskin* johtamalle I/JR 10:lle rajuun taisteluun Virtain kapeikossa Lieksajärven pohjoispäässä. Taistelussa osasto murtautui vihollisen sivusta-aseman läpi omien yhteyteen.

Nopeasta etenemisestään Lieksajärven ympäri sai osasto eversti Tähtiseltä kiitoksen. Osaston retken tuloksena saatiin jo varhaisessa vaiheessa tärkeä tieto: Lieksajärven takana olevat erämaakylät Koroli, Tšolkki ja Tuusenia olivat vapaana vihollisesta. Osaston avaamaa reittiä käytettiin seuraavina päivinä lähtökohtana kuuluisan Omelian motin muodostamisessa.

VAIKEA TIE

Lieksajärven yli kuljettamisen jälkeen Kärkkäinen sai ensimmäisen lääkäriarvon JSp:llä Repolassa. Sitten oli edessä kuljetus Repolasta Suomen puolelle. Tie oli täynnä vastaan tulevaa tykistöä ja kuormastoa. Niiden ajoneuvot oli metsän kautta kiertäen sivuutettava. Heikko-

kuuntoinen tie oli lisäksi raskaiden ajoneuvojen alla ruhjoutunut pohjattomaksi. Kuljetus ratilla ja purilla erityisesti tien heikoimmalla osalla Repolasta Suomen rajalle on ollut haavoittuneelle tavatonta kärsimystä.

Juho Kärkkäisen matka päättyi Kajaanin ja Oulun sairaaloiden kautta lopulta Tilkan sotilassairaalaan Helsinkiin. Lukuisien isojen haavojen ja niihin pesiytyneiden tulehdusten takia oli haavoittuneen tila vaikea. Hän eli viikkoja elämän ja kuoleman rajalla. Sitkeä mies alkoi kuitenkin vähitellen voittaa tämän taistelun.

Yhteydet Helsingistä Kiuruveden ja Pielaveden rajamailla Sulkavanjärvellä sijaitsevaan kotiin olivat sodan aikana heikot. Ensimmäisen tiedon miehensä haavoittumisesta sai *Anna-emäntä* naapuritalon Leppia-

hon *Pekka Jauhiaiselta*. Lepiahossa oli silloin kylän ainoa puhelin. Juholta itseltään tuli tieto vasta viikkojen kuluttua sairaalassa työskennelleen lotan kirjoittamana.

Kuukausia kului. Myöhään syksyllä 1941 Juho Kärkkäinen sai lääkäreiltään luvan lähteä ensimmäiselle lomalleen kotiin. Matka oli pitkä, mutta matkatoverina auttoi *Aarne Jääskeläinen*, hänkin haavoittunut ja samasta sairaalasta lomalle tuleva.

Viimeisellä kilometrillä tie kulkee lähimmän naapurin pihan ohi. Sieltä lähtee *Matti Liimatta* etukäteen valmistelemaan Anna-emäntää:

– Nyt on tulossa vieras, sanoo hän.

Ja niin saapui kotiinsa Juho Kärkkäinen, sotansa päättänei ryhmänjohtaja, taisteluosaston

Aseveljet muistelemassa taakse jääneitä kohtalon aikoja Kiuruveden Perhonkankaalla kesällä 1978, oikealta Juho Kärkkäinen, Pentti Perttuli ja Viljo Huttunen



kärkimies, asetovereidensa pelastaja. Hitaasti kepin varassa käy liikkuminen, kapeaksi, kuoppasilmäiseksi ja kalpeaksi kasvoiltaan on mennyt ennen niin vankka mies.

SISULLA JA SITKEYDELLÄ

Juho Kärkkäisen elämässä alkaa nyt lopullisen toipumisen aika. Hän palaa vielä sairaalaan, jossa pitkään jatkuu hoito ja kuntoutus. Välillä hän saa lomaa ja käy kotonaan.

Keväällä 1944, lähes kolme vuotta haavoittumisen jälkeen, hän pääsee lopullisesti kotiin. Vaimon ja *Lyyli*-tyttären hyvä huolenpito ja vahva talonpoikainen ruoka tekevät vähitellen ihmistä.

Luonteensa mukaisesti Juho Kärkkäinen ei malta kauan pysyä pois talon toimista. Hän käy niihin käsiksi, metsätöihinkin. Vähitellen sitkeän miehen kunto ja voimat palautuvat.

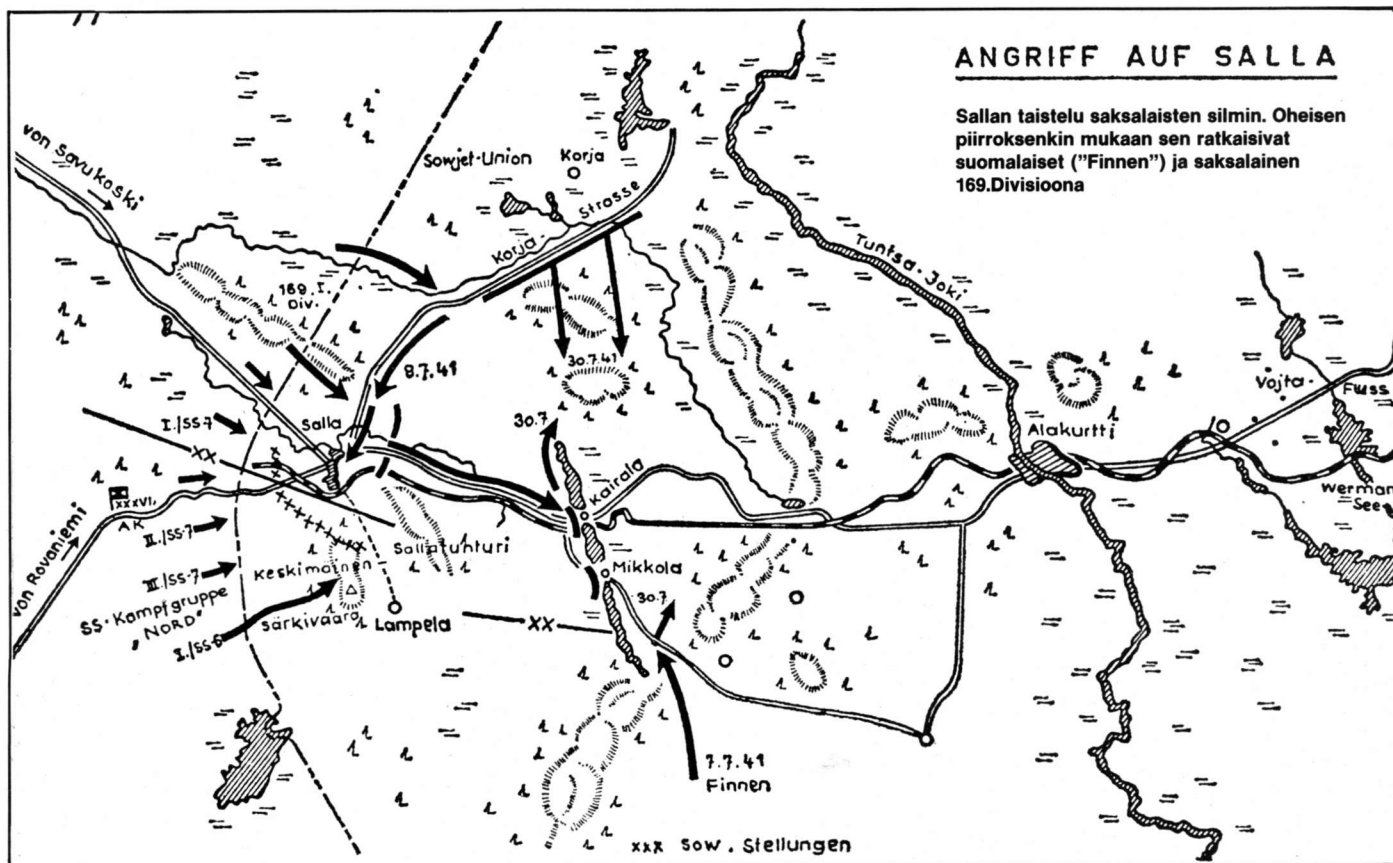
Vammojensa rasituksesta hän ei kuitenkaan vuosienkaan kuluessa pääse. Hän ei niistä juuri puhu, mutta varsinkin öisin vaimo kuulee usein hiljaista valitusta.

Juho Kärkkäisen sallittiin vaikeista vammoistaan huolimatta elää pitkä elämä, yli 85-vuotiaaksi. Aseveljien kokouksiin hän osallistui säännöllisesti. Hänet nähtiin eräänä uskollisimmista osanottajista näissä tilaisuuksissa Kiuruveden Hurtti-Ukossa tai Rukajärven korpisotureiden asevelipäivillä Lieksassa, Kajaanissa, Iisalmella, Nurmeksessa, Sotkamossa ja Kuhmossa. Aseveljien läheisyys merkitsi hänelle paljon. Tava- tessa silmät kostuivat.

Talonsa toimissa Juho Kärkkäinen oli mukana viimeiseen elinpäiväänsä asti. Hänen tunnollinen, sisukas luonteensa ei sallinut velvollisuuksien väistämistä.

Vuosi miehensä kuoleman jälkeen sanoo Anna-emäntä puhelinkeskustelussa: ”Minulla on täysi syy kunnioittaa miestäni ja hänen muistoaan kaikella tavalla.”

Samalla kunnioituksella muistavat Juho Kärkkäistä myöskin kaikki hänen aseveljensä. □



"LÄPIMURTO" SALLASSA

Saksalaiset joukot tulivat vuonna 1941 Suomen rintamalle uljain elein ja suurin ajatuksin. Murmansk piti vallata muutamassa viikossa. Nuhruisia suomalaisia katseltiin säälin tuntein. Tositoimien alettua osat vaihtuivat.

SAKSALAISTA XXXVI Armeijakuntaa Sallan suunnalla komensi kesällä 1941 ratsuväenkenraali *H. Feige*. Hänen armeijakuntaansa kuuluivat – paremmuusjärjestyksessä! – suomalainen 6.Divisioona, jota komensi eversti *V.A. Viikla*, saksalainen 169.Divisioona, kenraalimajuri *K. Dittmar*, ja saksalainen SS-Divisioona Nord, *Brigadeführer C. M. Demelhuber*.

Esitetyn paremmuusjärjestyksen toivat monissa yhteyksissä esiin niin *Feige* kuin hänen seuraajansa *Weisenbergerkin*.

"SALAMAISKU" SALLAAN

Armeijakunnan hyökkäys suuntaan Salla-Alakurtti tapahtui kolmena kiilana.

Sallaan johtavan päätien suunnassa ryhmittyi SS-Divi-

sioona *Nord*, jonka uskottiin salamasodan vauhdilla nopeasti etenemällä valtakunnan rajan yli ottavan haltuunsa Sallan kirkonkylän kuuluisine tuntureineen.

169.D sai tehtäväkseen edetä Savukoski-Salla -maantien suunnassa ja pohjoisesta koukuta Sallan selustaan.

Vaikein ja ratkaisevin osuus oli annettu suomalaiselle 6.D:lle, joka sai tehtäväkseen edetä etelästä käsin Sallan ja Alakurtin väliselle teosuudelle venäläisten selustaan. Näin vaikutettaisiin ratkaisevasti Sallan valtukseen.

Maasto oli tällä suunnalla erittäin vaikeaa – erämaita ja upottavia jänkiä.

Taistelut alkoivat heinäkuun 1. päivänä 1941 kello 14.00.

Vihollinen puolustautui yllättävän sitkeästi pakottaen etenevät hyökkäyskiilat paikoitellen sekä pysähtymään että myös perääntymään.

Sallan päätien suunnassa ei SS-Divisioona *Nord* käytännöllisesti päässyt ollenkaan eteneämään. Sekä suomalainen 6.D että myös saksalainen 169.D pääsivät sensijaan viikon taistelujen jälkeen tappioita kärsien eteenpäin – vain SS-D *Nord* jäi lähtöasemiin ja kärsi siinäkin pahoja tappioita.

Tästä hermostui lopuksi myös kenraali *Feige*. Hän kutsui luokseen esikuntansa suomalaisten yhteysupseereiden esimiehen everstiluutnantti *Ilmari Rytkösen* pyytäen tätä käymään päätien etulinjassa ja "suomalaisin silmin" selvittämään mistä johtui *Nordin* kykenemättömyys hyökkäystoimintaan.

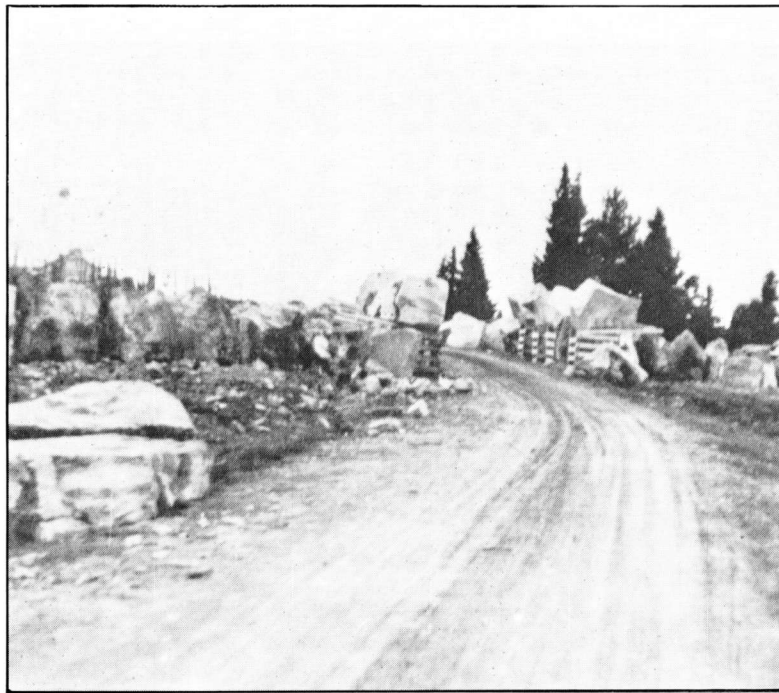
Rytkönen otti allekirjoittaneen mukaansa. Automaatkalla etulinjaan ihmettelimme *Feigen* ratkaisua.

Saapuessamme valtakunnan rajalle totesimme SS-JR 7:n upseereiden ja miesten seisovan



← Rajajääkärit rakentavat tyylipuhdasta rakovalkeaa. Suoritusta ihmettelevät (vas.) eversti kreivi Dohna von Schlobitten, kenraali Feige, everstiluutnantti Rytönen ja luutnantti Jaakkola

↓ Panssarineiteitä Sallan edustalla



1941

BORIS SAARMAA

maantiellä tai istuvan maantien-
ojassa katselemassa aukihaka-
tun valtakunnan rajan toisella
puolella olevia vihollisen taiste-
lupesäkkeitä, joista käsin jatku-
vasti tulitettiin avomaastossa
liikkuvia saksalaisia – tappioita
tuottaen. Myös kenttäkeittiöitä
oli tuotu tähän avomaastoon,
joita vihollinen varmaan ihme-
tellen ja ilokseen ammuskeli
pst-tykeillään.

Kun Rytönen kiivaana mie-
henä tiedusteli, miksi hyökkäys-
lähtölinja oli tuotu näin eteen
avomaastoon, vaikka 100 metriä
taempaan oli suojainen metsä-
säinen kukkula, SS-upseerit
vastasivat:

– Meidän tehtävänämme on
edetä ja hyökätä niin pitkälle
kuin pääsemme! Taaksepäin ei
saa mennä!

Kun huomasimme erään suu-
ren kiven taakse sijoitetun pst-
tykin, hermostui Rytönen lo-
pulisesti:

– Miksi ette käytä pst-tykke-

jänne? Miksi ette pyydä tykis-
tön tulitukea ja lähde jalkaväel-
lä hyökkäämään?

Tähän puolestaan myös kiih-
tyneet saksalaiset:

– Emme voi hyökätä aukiha-
katun rajalinjan yli – se on mii-
noitettu!

Lopuksi Rytönen menetti
malttinsa ja huusi minulle suomeksi:

– Ei näille voi puhua mitään.
Nämä eivät ymmärrä sodan-
käynnistä mitään. Me lähdem-
me takaisin Feigen luo!

Pyysin ja sain Rytöksestä lu-
van jäädä muutamiksi tunneiksi
seuraamaan tapahtuisiko täällä
etulinjassa mitään mainitsemi-
sen arvoista.

PANSSARI- LÄPIMURTO!

Rytösen lähdettyä rauhoittui-
vat SS-upseerit vähitellen. Sain
heidät siirtämään kaikki, myös
osumia saaneet kenttäkeittiöt



Panssarintorjuntatykki asemaan!

takana olevan suojaisan metsä-
kukkulan taakse, jonne SS-mie-
hiä sitten koottiin ruokaile-
maan.

Menin sitten jututtamaan
pst-tykin johtajaa. Hän oli vää-
peli ja osallistunut jo ensimmäi-
seen maailmansotaan sekä sen
jälkeen liittynyt kansallissosia-
listiseen puolueeseen. Näin hän
oli joutunut SS-D *Nordiin*.

Keskustellessamme ilmestyi
yhtäkkiä aukihakatun rajan
tuntumaan kaksi vihollisen
hyökkäysvaunua ryhtyen tulit-
tamaan avomaastossa suojautu-

maan pyrkiviä saksalaisia. Ke-
hotin vääpeliä avaamaan tulen
pst-tykillään. Hän onnistuikin
ensimmäisellä laukauksellaan
saamaan osuman päätiellä ete-
nevään hyökkäysvaunuun – sen
telaketju rikkoontui ja vaunu
pysähtyi.

Kun saksalaiset huomasivat
tämän ryhtyvät he ampumaan
hyökkäysvaunuja konekivääreil-
lään pst-tykin ryhtyessä etsi-
mään vaihtoasemaa.

Yhtäkkiä ilmestyi paikalle
kolmas, edellisiä suurempi pans-
sarivaunu. →

Sitten tapahtui jotakin aivan ihmeellistä: kaikkialta alkoi kuulua huutomyrsky, joka voimistui koko ajan ja levisi pitkin etulinjaa:

– PANZERDURCHBRUCH – PANSSARIEN LÄPIMURTO!

Jatko oli vieläkin merkillisempi!

Niin upseerit kuin miehistökin joutuivat hetkessä hillittömän pakokauhun valtaan – silmitön juoksu taaksepäin tempasi mukaansa komppaniat, pataljoonat ja kokonaiset rykmentit. Taempaan pakeneviin laumoihin liittyivät tykistöpatterit, kenttäsairaala kaikkine lääkkäreineen ja henkilökuntineen, huoltomuodostelmat ja muut selustan elimet.

Suurin osa koko SS-Divisioonan *Nordista* juoksi silmittömästi taaksepäin!

Ja tämä tapahtui samaan aikaan kun suomalainen 6.D ja saksalainen 169.D taistelivat kiivaasti pakottaakseen vihollisen väistymään Sallasta. Eversti *Schack*, ”viimeinen preussilainen”, lähestyi jo rykmentteineen pohjoisesta Sallan kirkonkylää.

Näin jäivät SS-D *Nordin* etulinjaan vain tuo ensimmäiseen maailmansotaan osallistunut pst-vääpeli ja suomalainen yhteysupseeri-luutnantti, sillä myös pst-tykin miehistö oli hutaen ja juosten häipynyt taivaan tuuliin!

Katsellessamme vihollisen hyökkäysvaunuja huomasimme niiden vetävän vajereilla osuman saanutta vaunua tien taakse suojaan ja näkymättömiin. Vääpeli piilotti pst-tykkinsä laukaisulaitteen sammaleeseen ja poistuimme läheiseen metsään kuusen alle piiloon. Mitään hätää meillä ei ollut. Minulla oli mukana kartta ja kompassi.

TANKIT TULEVAT!

Runsaan tunnin kuluttua pelästyimme kuullessamme yhtäkkiä hyökkäysvaunujen lähestyvän. Äänet kuuluivat yllättäen omien joukkojen suunnalta. Ja ennen pitkää ilmestyi näkyviin komea rivi saksalaisia hyökkäysvaunuja tietä pitkin.

Menimme niitä tielle vastaan. Kolmannesta vaunusta



Salla on lopultakin vallattu. Esittelen tässä ratsumestari Scholz-Rautenstrauchille venäläisten panssarivaunua, johon SS-Divisioonan *Nordin* panssaritorjuntatykki oli saanut osuman

laskeutui luoksemme ak:n panssariosaston komentaja majuri *Wolff*, jonka kanssa aamulla olimme samassa pöydässä juoneet teetä.

– Missä on etulinja? huusi *Wolff*.

– Tässä missä ennenkin, vastasin käsiäni levittäen.

Näin oli ”tilanne” selvinnyt. Ajoimme panssarivaunulla armeijakunnan esikuntaan ja ilmoitauduin kenraali *Feigelle*.

– Luutnantti *Saarmaa!* innostui kenraali lausumaan. – Te hoiditte tämän saksalaisen lähettiupseerin tavoin!

Tilanne harmitti minua. Jostakin sain rohkeutta vastata:

– Herra kenraali, hoidin tämän suomalaisen Savon Jääkäri-rykmentin upseerin tavoin.

Talvisodassa olin taistellut SJR:n riveissä.

Iltateen aikaan tulivat minua tervehtimään armeijakunnan esikuntapäällikkö ye-eversti kreivi *Dohna von Schlobitten* ja operatiivisen osaston päällikkö ye-majuri paroni *Freytag*. He halusivat saattaa tietooni, että SS-Divisioonan *Nord* ei kuulu Saksan armeijaan, vaan on ”poliittinen sotilasjärjestö”.

Sekä kreivi että paroni osallistuivat myöhemmin vuonna 1944 Hitleriä vastaan tehtyyn attentattiin, minkä johdosta heidät teloitettiin.

Tämän jälkeen jouduin usein kenraali *Feigen* yhteysupseerina

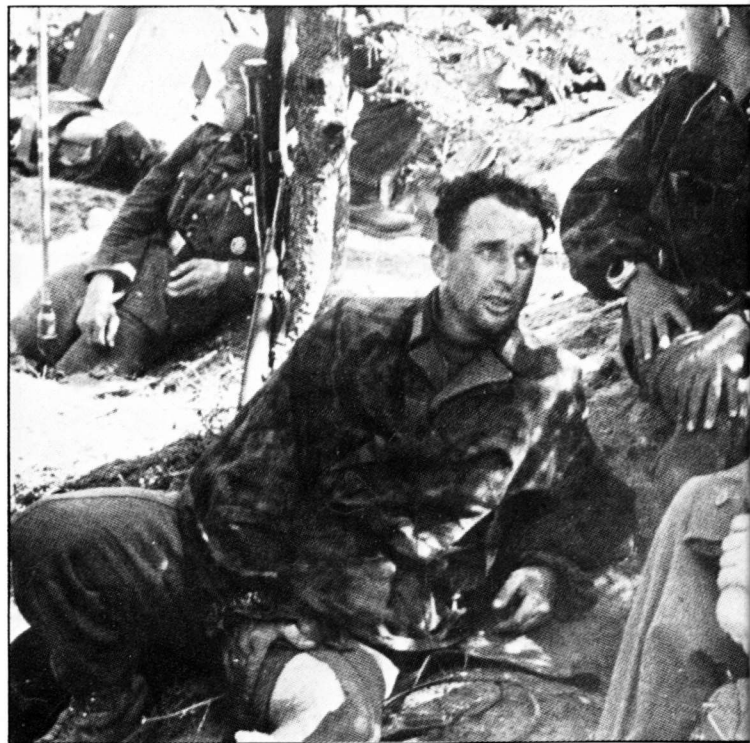
liikkumaan hänen mukanaan suomalaisten ja saksalaisten joukkojen luona.

Tätä artikkelia kirjoittaessani on pöydällä *Franz Schreiberin* SS-Divisioonan *Nordia* käsittelevä muistelmateos *Kampf unter dem Nordlicht* – Taistelu revontulten loisteessa. On ymmärrettävää, ettei tämä teos oikeaa kuvaa Sallan taistelusta.

Mahtoi kohan olla niin, että kenraali *Feige* jo tässä vaiheessa aiheutti siirtönsä pois Suomes-

ta, kun hän Sallan valtausta koskevassa päiväkäskyssään 8.7. 1941 oikeutetusti antoi tunnustusta suomalaiselle 6.D:lle sekä myös saksalaiselle 169.D:lle. SS-D *Nordista* hän lausuu päiväkäskyänsä lopuksi: ”Tänä aikana on SS-Divisioonan *Nord* käynyt vaihtelevia ja raskaita taisteluita ja pitänyt hallussaan rajaa.”

Siinä se divisioonan tosiaan yritti pysyttellä, Suomen valtakunnan rajalla. Kenraalin lau-





Jalkaväki on vallannut Sallan ja panssarivaunut saapuvat perässä uljaana rivistönä

sunto oli satiirisen lyhyt ja to-
tuudenmukainen.

Myöhemmin hankkiessaan sotakokemusta Suomen eri rin-
tamilla lienee mainittu divisioo-
nakin kehittynyt käyttökelpoi-
seksi taisteluyksiköksi. Rytkö-
nen oli kyllä oikeassa lausues-
saan aikoinaan kenraali Feigel-
le:

**Ei mene hyvin! Vaikeaa tilannetta
harkitaan**



– Vika on upseereissa eikä
miehistössä.

VERMAJOELLE

Sallan taistelujen jälkeen jatkui
eteneminen Alakurttiin, jonka
valtauksessa 6.D jälleen kunnos-
tautui.

Alakurtin jälkeen alkoivat
raskaat etenemistaistelut aina
Vermajoelle saakka, johon rin-
tama jähmettyi aina vuoteen
1944 saakka.

Ennen joelle saapumista käy-
tiin vielä vaikea ja tappioita
vaativa taistelu, jossa sitkeä vi-
hollinen piti puoliaan useam-
pien päivien aikana. Pyysin
everstiluutnantti Rytköseltä lu-
paa päästä tutustumaan tilan-
teeseen kuultuani jopa eversti
Schackin epäonnistuneen eräs-
sä hyökkäysyrityksessään. Lupa
annettiin ja pääsin omin silmin
näkemään valtavan puolustus-
linnakkeen, jonka uumenissa vi-
hollinen piti puoliaan.

Paikalle saapuessani oli hyök-
käävä jalkaväki hankkinut
avukseen kevyttä it-tykistöä, jol-
la pyrittiin löytämään vihollisen
puolustuslinnakkeen hyvin naa-
mioituja ampuma-aukkoja. Kä-
vin erään it-upseerin luona ke-
hottaen heitä käyttämään valo-
juova-ammuksia. Näin myös ta-
pahtui ja liityin mukaan hyök-
käävään jalkaväkeen. Näin olin
ensimmäistä kertaa mukana
klassisessa jalkaväen rintama-

hyökkäyksessä jossa tuli ja liike
vaihtelivat kuten RUK:ssakin
aikoinaan oli opetettu.

YKSINÄISEN SOTILAAN HYÖKKÄYS

Hyökkäyksen alkaessa huoma-
sin erään soturin syöksyilevän
viitisenkymmentä metriä saksala-
laisen ketjun edessä. Entisenä
pikajuoksijana päätin saada hän-
net kiinni ja näyttää, että suo-
malainen ei jää huonommaksi.
Syöksy syöksyltä pääsinkin yhä
lähemmäs – matkaa oli enää
kymmenisen metriä. Vielä syök-
sy ja olin urhon vieressä.

Olimme viidenkymmenen
metrin päässä linnakkeesta. Il-
matorjuntatykit tikkasivat kii-
vaasti sen ampuma-aukkoja.

Päästyäni yksinäisen hullun
hyökkääjän viereen huusin:

– Mikäs perhanan mies te
olette, kun yksin juoksentelette
linjojen välissä ei-kenenkään-
maalla?

Tavallisen sotamiehen mant-
teliin pukeutunut soturi kääntyi
minuun päin.

XXXVI AK:n komentaja
ratsuväenkenraali Feige!

Saavuimme yhdessä linnak-
keen luo. Sieltä purkautui pian
antautuvia vihollisia, joista
eräällä, joka myöhemmin osoit-
tautui politrukiksi, oli kädes-
sään automaattikivääri. Otin
sen haltuuni. Tarjosin vastalah-
jana tupakkalaatikon, jonka hän

kuitenkin vihaisena heitti pen-
saikkoon. Eräs saksalainen up-
seeri tarttui jo pistooliinsa, kun
Feige huusi hänelle:

– *Er ist ein braver Soldat,
ihm darf nichts geschehen!* –
Hän on kelpo sotilas, hänelle ei
saa tapahtua mitään.

Vein kiväärin mukaani Ala-
kurtille josta käsin lähetin sen
Yhteysesikunta Roin esikunta-
päällikölle majuri A. O. Väänä-
selle. Hän huolehti siitä, että ki-
väärin tukeen kiinnitettiin ho-
pealaatta saksankielisellä teks-
tillä: ”Muistoksi ratsuväenken-
raali Feigelle tapaamisestamme
Ei-kenenkään-maalla Alakur-
tin–Vermajoen taistelussa 1941.
Luutnantti B. Saarmaa.” Erää-
nä syksyisenä iltana luovutin ki-
väärin kenraali Feigelle, joka lii-
kuttuneena lupasi lähettää sen
kotiinsa Saksaan.

JÄLKINÄYTÖS

Toisen maailmansodan loputtua
sain kirjeen ja paketin kenraali
Feigeltä. Kirjeessään hän kertoi
kiväärin riippuvan hänen työ-
huoneensa seinällä yhdessä Suo-
men lipun kanssa. Paketissa oli
vastalahjana schwarzwaldilain-
nen *Kuckuck*-kello.

Kenraali Feige on jo kuollut.
Häntä muistellessani palautuu
mieheni muutan automatkan
itään Alakurtin valtauksen jäl-
keen.

Ajoimme saksalaisten marssi-
vien yksiköiden ohi. Ne pysytte-
livät maantien oikealla puolella.
Kenraali otti vastaan upseerei-
den ilmoitukset väsyneiden soti-
laiden esittäessä asetakit napi-
tettuna melkein paraatimarssia.

Muutamien kilometrien kul-
luttua näkyi maantiellä suoma-
laista jalkaväkeä. Koko tie oli
käytössä, kiväärit roikkuivat
milloin missäkin asennossa, ase-
takit ja paidat olivat auki eikä
ilmoittavista upseereista ollut
tietoakaan.

Tällöin Feigen autonkuljetta-
ja päästi suustaan lauseen jonka
vieläkin muistan:

– *Die Finnen marschieren wie
Zigeuner* – Suomalaiset marssi-
vat kuin mustalaiset.

Tähän vastasi Feige kiukkui-
sesti:

– *Diese Finnen haben Ala-
kurtti genommen!* – Nämä suo-
malaiset valloittivat Alakurtin!

Stukat koukkivat Nenäpalossa

Syöksypommitus oli merkittävä suoritus: kone syöksyy nokka edellä suoraan maata kohti, pillit ulkovat helvetillisesti, oikaisu tapahtuu viime hetkellä, pommit osuvat tarkasti kohteeseen. Ensi kerran nähden se hämäsi niin omat kuin vihollisetkin.

KEVYT OSASTO 3 oli mukana heinäkuun alkupäivinä 1941 Sallan radan katkaisuyrityksessä, joka keskittyi Kelsinkäisvaaran monipäiväisiin, sangen veriin taisteluihin.

"Wetterin" komppanian *Armas Laitisen* joukkue, johon kuuluiin ryhmänjohtajana, oli myös saanut maksaa kalliin hinnan tästä operaatiosta, jonka toista osuutta silloiset aseveljemme saksalaiset eivät pystyneet täyttämään. Joukkojemme oli pakko vetäytyä vaaralta, kun saksalaiset eivät päässeetkään yhteiseen tavoitteeseemme ja venäläiset uhkasivat saarroksella asemiamme.

Olin mukana viimeisessä vaaran laelle eri yksiköistä koostuvassa noin 40 miehen joukossa. Jostain levisi huhu, että olisimme jo saarroksissa. Eräs luutnantti ryhtyi johtajaksemme ja antoi käskyn:

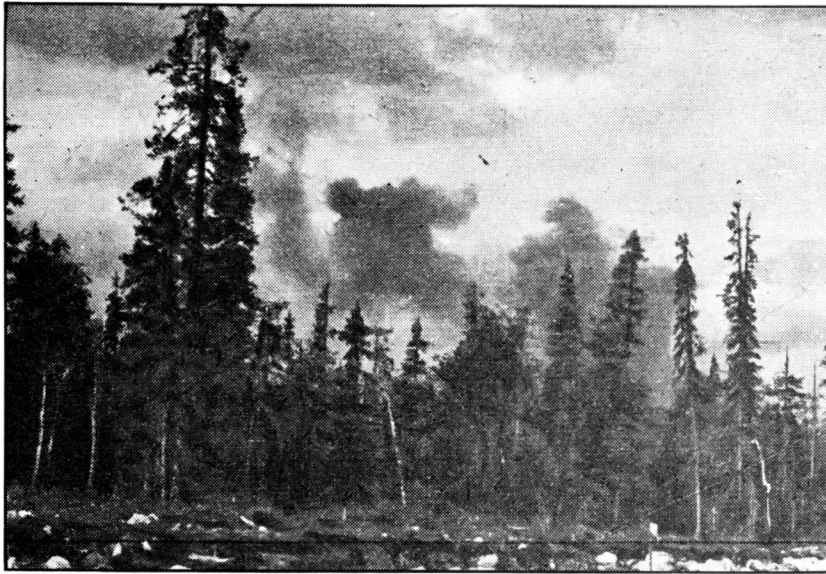
VOITTO MIKKOLA

"Nyt lähdetään! Vangeiksi emme antaudu eikä meitä pidä tästä pirukaan! Läpi mennään vaikka olisi tuliseinä vastassa!"

Ja olisi mentykin, niin oli joukon mieli päättäväinen ja siuntonut. Vastassa ei kuitenkaan ollut yhtään vihollista, saarroksista ei ollutkaan. En vielä ymmärrä, mistä huhu mottiin jäämisestä oli lähtöisin. Se kuitenkin aiheutti sen, että kaatuneemme ja ennen kaikkea kävelemään kykenemättömät haavoittuneemme jäivät sinne



Stukat ovat
iskeneet
Kiestingin
maisemissa
Kapustnajaolla



Pitää lähteä auttamaan suomalaisia
aseveljiä SA-kuva

"Kumman näköisiä koneita, siivet
mutkalla, toinen toisensa siivellä
kuin kurjet aurassaan"

vihollisen armoille. Kaikki kyn-
nelle kykenevät kuitenkin toime-
me tullessamme pois.

"SIIVET KUMMASTI MUTKALLA"

Kelsinkäisen tappeluitten jäl-
keen oli asetettu tilapäiseen
puolustukseen Killuntaivaaraan
ja Nenäpaloon. Ryhmäni oli
asemissa Kelsinkäiseen johta-
van jotoksemme vieressä. Pote-
rot oli kaivettu joka miehelle ja
täysi miehitys pidettiin yllä yötä
päivää.

Poterossa syötiin ja nukuttiin,
mutta ennen kaikkea tähysteti-
tiin silmä tarkkana vanjan liik-
keitä ja torjuttiin liian silmillä
pakkaavia partioita.

Eräänä päivänä joukkueelle
jaettiin kellanpunaiset vaatepa-

lat ja käskettiin kunkin levittä-
mään vaate poteronsa eteen le-
välleen. Oli tulossa saksalainen
Stuka-laivue pommittamaan
naapurin linjoja ja värikkäistä
vaatteista lentäjät näkevät lin-
jamme kulun eikä pommeille
tule väärää osoitteita.

Hartaan odotuksen jälkeen
alkoikin jryy kuulua. Pällem-
me ilmestyi puolikymmentä ai-
ka matalalla lentävää saksalai-
sin merkein varustettua lentoko-
netta.

Mutta minkälaisia koneita
nämä ovat?! Pienoisia ovat pom-
mikoneiksi ja siivet ovat kum-
masti taitetut. Härvelit lentävät
jonossa, toinen toisensa siivellä,
kuin kurjet aurassaan. Sitten
kaartavat, lentävät pitkin linjaa.
Taitavat tutkia maastoa ja etsiä
pesiä munilleen.

Naapuri avaa it-tulen, räiske
ja papatus täyttää taivasta savu-
juovilla ja -hattaroilla. On van-
jalla putkia ilmatorjuntaan!

VANJAKIN EREHTYY

Samalla johtokone kallistuu sii-
velleen, hirveästi ulisten se syök-
syy nokka kohden maata.

Jo taisi koneeseen sattua ja
käydä pahasti!

Venäläiset riemastuvat: osu-
ma on saatu! Valtava uraahuu-
tojen paljous täyttää ilman, se
ylittää lentokoneitten jymyn ja
it-tykkien säkätyksen.

URAA – URRAA – URR-
RAAAA . . .

Kaiku vastaa vaarojen rin-
teistä.

Me olemme vaiti.

Mutta sitten tapahtuu kum-
mia: jo melkein puiden latvoihin
syöksynyt kone ponkaiseekin ta-
kaisin taivaalle, mahtava räjäh-
dysten jyly lyö korviimme, savu-
pilvi nousee ilmaan.

Uraat loppuivat siihen paik-
kaan.

Puitten latvojen yläpuolelle
lentelee kiviä, maata, puukap-
paleita. Olemme näkevinämme
myös silpoutuneita sota-aseita ja
ihmispoloisten jäännöksiä.

Mutta leikki jatkuu.

Seuraava kone kallistuu ja
syöksyy. Eipä kuulu enää uraa-
ta, vain koneen pirullinen ulina
ja pommien jyty. Ilmatorjunta-
kin on hiirenhiljaa – lienee sekin
saanut osansa pommeista.

Musta savu peittää tienoon.
Räjähdyskaasut pistävät ne-
nään, silmiä kirvelee.

Kun kaikki viisi pommittajaa
ovat tyhjentäneet lastinsa, ne
asettavat puoliauraan ja suun-
taavat lentonsa länteen.

Ne olivat nyt niitä kuuluja
saksalaisia syöksypommittajia!
Näimme ne toiminnassa ensim-
mäisen kerran.

Ensimmäinen kerta se oli vas-
tapelureillemmekin, mutta heil-
le huomattavasti hankalampi.

En tiedä, mistä nämä Stukat
tulivat. Lienevätkö kuuluneet
Jäämeren pommiläivueisiin?
Meikäläinen ei niitä tavannut
eikä nähnyt sen koommin koko
sodan aikana. Monesti jälkeen-
päin ja varsinkin viimeisissä ot-
teluissa ne olisivat olleet paljon
tervetullempia kuin Nenäpa-
lon korvessa . . . □



KASKU KIERTÄÄ

NÄLKÄTALVENA 1942

*Muonittaja löi lihaa
pilkkoessaan vahingossa
ukkovarpoonsa kirveellä
halki kevättalvella 1942,
jolloin ruoan niukkuus
oli pahimmillaan. Ta-
pausta kommentoitiin
joukkueen korsussa.*

– Miten se nyt niin –
olihan sitä sentään vielä
vähän muutakin li-
haa . . .

– Ei sitä kyllä muu
kuin töpinän mies olis
jaksanut niin kovaa lyö-
däkään – näillä sapsu-
koilla . . .

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

PSYKIATRILLA

**Lääkäri lohduttaa
syvässä depressios-
sa olevaa potilasta:**

– Älkää nyt tur-
haa surko, kyllä
teistä tulee vielä ai-
van normaali!

– Kun tulisi edes
entiselleen! huokaa
tämä murheellisest-
ti.

Aake Pesonen, Helsinki

LAURI JÄNTTI



Vuosalmella käytiin viimeinen kesän 1944 suurista torjuntataisteluista. Laguksen Panssaridivisioonan jääkäripataljoonia johti epätoivoisessa kamppailussa jälleen kerran majuri *Jouko Hynninen*, Mannerheim-ristin ritari numero 47. Hynnisen tulenjohtokomentaja, kirjailija, kanslianeuvos ja reservin majuri *Lauri Jäntti* muistelee.

Valkeasaaren teräsmyrskystä Vuosalmen tappajaisiin

PITKÄÄN jatkunut asemasotavaihe jatkosodan rintamalla katkesi äkisti kun venäläisten kesäkuun 9. p:nä 1944 aloittama suurhyökkäys Karjalan kannaksella seuraavana päivänä räjähti täyteen voimaansa. Rajuudellaan hyökkäys yllätti niin rintamavastuussa olleet joukot kuin Päämajankin. 3 000 tykkiä ja 900 lentokonetta moukaroivat kolmen tunnin ajan suomalaisasemia 20 km levyisellä kaistalla painopisteenä Valkeasaari. 24 venäläisdivisioonaa hyökkäsi kuutta meikäläistä divisioonaa ja kahta prikaattia vastaan.

SUURHYÖKKÄYS MURTTAA ASEMAN

Selvähän se miten siinä kävi. Yhteydet katkesivat, taisteluhaudat ja korsut sortuivat aiheuttaen hämmennystä, jopa pakokauhuakin läpimurtokohdan suomalaisjoukoissa.

Kesäkuun 10. päivän aamuna klo 5, miestemme vielä ennättämättä levähtää edellisen päivän taisteluista, alkoivat venäläiset tulivuoren purkausta muistuttavan tykistövalmistelun painopis-





Raskas patteristo tulee avuksi

SA-kuva

te edelleen Valkeasaaren kaistalla. Kello 6:sta alkaen yhtyi tuhatkunta lentokonetta ja 3 000 tykkiä tuimaan tulivalmisteluun, joka nyt ulottui useiden kilometrien syvyydelle.

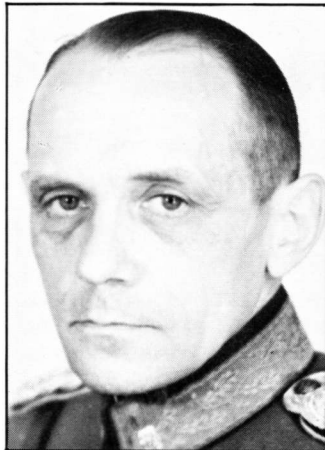
Vaikutus oli järkyttävä. Rumputuli, jota kesti kolme tuntia, saattoi puolustajat hajaannuksen valtaan. Venäläisten uuden taktiikan mukaisesti oli rumputulen alle saatetut joukot pyrittävä tuhoamaan sataprozenttisen varmasti.

Tulivalmistelua seurasi kello 7.20 vahvojen panssarivoimien ja jalkaväen hyökkäys. Kyseessä oli maineikas läpimurtoarmeijakunta, XXX KaAK, kolmine divisioonineen.

Tilannetta oli enää mahdoton hallita. Reservit oli ollut pakko sitoa taisteluun jo edellisenä iltana. Puolustajien moraalinen luhistuminen alkoi.

Valkeasaaren kaistalla vyöryivät nyt panssarit ja rintamavastuussa olleen JR 1:n komentajan, everstiluutnantti *Viljasen* oli pakko todeta rykmenttinsä puolustuksen täydellisesti murtuneen. Hänelle selvisi, että läpimurto oli tapahtunut tosiasia.

Päämaja antoi kello 14.45 IV AK:n komentajalle käskyn siirtyä ylivoiman tieltä vihollista viivyttaen pääpuolustuslinjan, Vammelsuun-Taipaleen aseman taakse. Sanotun linjan joukot saivat samalla käskyn sen pitämisestä.



Panssaridivisioonan komentaja Ernst Ruben Lagus, Mannerheimin ritari N:o 1

SA-kuva

Kannaksen torjuntataistelut olivat alkaneet huonoissa merkeissä.

Suuren venäläishyökkäyksen oli suunnitellut ja sen toteutti armeijankenraali, myöhemmin Neuvostoliiton marsalkka L. A. Govorov, tykistöupseeri, läpimurtotaktiikan erikoistuntija. Leningradin alueen sotatoimien johtajana hän tammikuussa 1944 oli vapauttanut saksalaisten pitkään piirittämän Leningradin. Keväällä 1944 Govorov oli saanut tehtäväkseen suoraan Stalinille alistettuna murtaa antautumisesta kieltäytyneen Suomen vastarinta sotilaallisin keinoin.

VIIPURIN KAUTTA KOUVOLAAN

Govorovin ensimmäisenä tavoitteena oli Viipuri, seuraavana linja Kymijoki-Saimaa-Käkisalme. Karjalan kannaksella aloittamassaan hyökkäyksessä Govorov noudatti Stalingradin jälkeen käytäntöön otettua uutta hyökkäystaktiikkaa. Sen oleellisina piirteinä olivat joukkojen massakäyttö, tulen valta-va keskitys, divisioonien ryhmittäminen painopistesuunnassa syvyyteen, useita peräkkäin, ja

→

Nopeasti asemaan ja tultal



... Vuosalmen tappajaisiin ...

perässä tulevien voimien heittäminen tuleen heti ensimmäisen linjan hyökkäyksen pysähtyessä.

Uusi taktiikka oli jo osoittanut tehonsa Venäjän Saksanvastaisilla rintamilla. Suurten ja raskaasti liikuteltavien yhtymien asemesta oli tekniikasta tullut armeijan uusi voimanlähde. Suomen talvisodan läksy oli opittu hyvin. Joukot oli opitettu saartamaan, koukkaamaan ja motittamaan parhaaseen suomalaistyyliin. Kun venäläinen sotilas lisäksi oli kuriin alistuva, vähään tyytyvä ja nimenomaan kovien olosuhteiden mies, jouduit Suomen miehet kesällä 1944 kamppailemaan todellista valioarmeijaa vastaan.

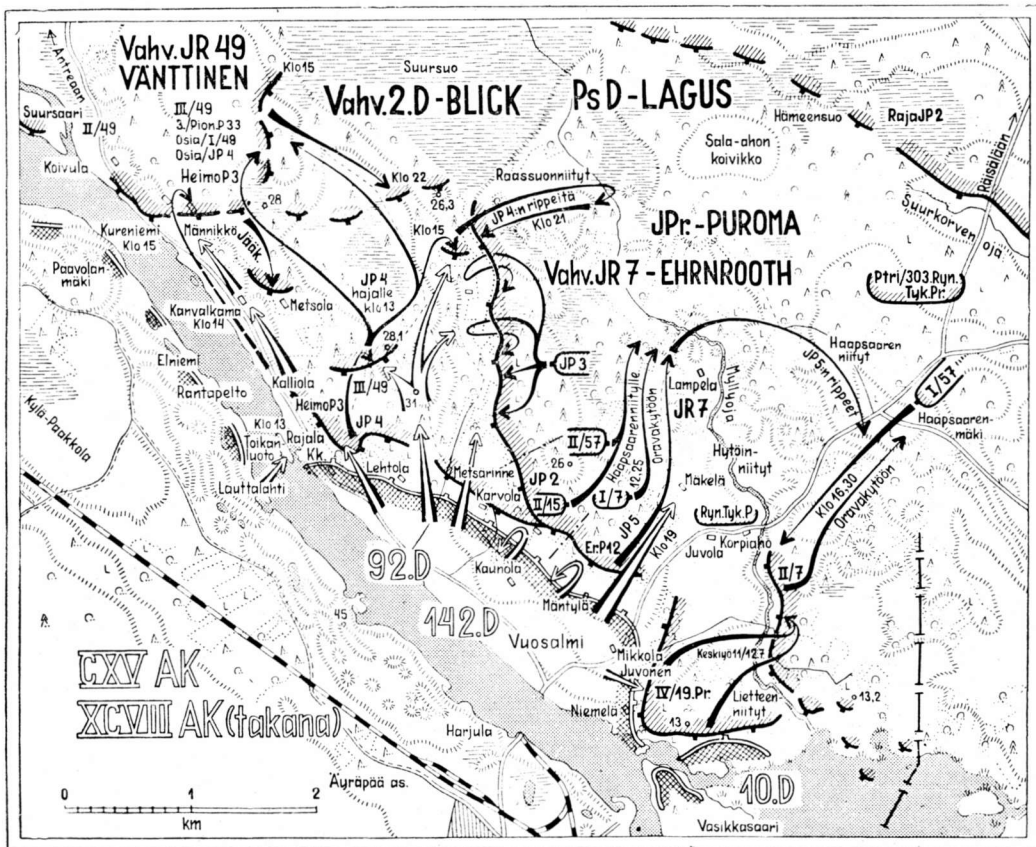
Venäläisten uuden taktiikan mukainen suurhyökkäys Kannaksella oli niin outo, ettei siihen meidän kansallinen koukkaustaktiikkamme ensinkään tehonnut koko Kannaksen vaiheen aikana.

Talvisodan Kannaksen torjuntataistelujen tapaan suomalaiset jälleen kävivät torjunta- ja viivytystaistelua siirtymällä portaattain viivytysasemasta toiseen. Lyhyesti sanoen: venäläisten uudesta taktiikasta ja sen pelottavasta tehosta ei suomalaisilla näytä olleen aavistustakaan ennen kuin saimme sen ensin Valkeasaarella ja hetken päästä muuallakin nahoissamme tuntea.

KUUTERSELKÄ, VIIPURI, TALI-IHANTALA

Vastoin odotuksia kohdisti vihollinen sisäänmurron tapahduttua 14.6. hyökkäyksensä pääpuolustuslinjaa vastaan 3.D:n heikosti miehittämässä ja syrjäisessä Kuuterselässä yllättäen suomalaiset siis myös paikan suhteen. Siellä kaksi ylijohdon tykistöä ja panssarivoimilla vahvistettua venäläisdivisioonaa hyökkäsi pikkuteitä hyväksi käytettyään yhtä suomalaista puolustajaa vastaan.

Pääpuolustuslinja murtui. Panssaridivisioonan aluksi menestyksellisen vastahyökkäyk-



sen aikana ja puolustajien huomaamatta vihollinen teki Kuuterselästä käsin uskomattoman rohkean panssari-iskun Ratsuväkiprikaatin puolustaman kaitan selustaan – jopa suoraan Vammeljärvellä olleen Ratsuväkiprikaatin esikunnan pihaan – aiheuttaen sekä mainitun prikaatin että koko läntisen Kannaksen puolustuksen murtumisen. Verisistä Kuuterselän ja Siiranmäen taitelutantereista oli tässä tilanteessa pakko luopua. Raivoisassa yrityksessä vallata takaisin menetetty pääpuolustuslinja PsD oli kärsinyt tappioita, joista se ei enää koskaan täysin toipunut. ”Muutamassa päivässä”, sanoo Suomen Marsalkka muistelmissaan, ”oli tilanne kääntynyt sellaiseksi, että koko sotilaallinen asemamme natisi liitoksissaan.”

Päämaja antoi nyt käskyn joukkojen vetämisestä taistelukykyisinä, vihollista tehokkaasti viivytäten, Viipurin korkeudella kulkevalle Viipuri-Kuparsaari-Taipale -linjalle. Kannaksen joukkojen komentajaksi määrät-

tiin kenraali Oesch. VKT-aseman tueksi irroitettiin samanlaisesti runsaasti lisävoimia Itä-Karjalasta.

Siihen mennessä oli suurilta katastrofeilta säästyty, mutta Viipurin nopea menetys 20. 6. oli Päämajalle ja koko Suomen kansalle shokki. Isänmaan menetys näytti nyt olevan – ja olikin – vaarassa. Ylipäällikkö vaati jyrkkää torjuntataistelua joukkojen nyt ollessa viimeisellä puolustuslinjalla, ”jonka menetys asettaisi maamme ja kansamme kohtalon vaaran alaiseksi”, kuten ylipäällikön vetouksessa sanottiin.

Vastus tiivistyikin tästä päivästä alkaen kautta Kannaksen rintaman. Missään ei enää annettu periksi, vaikka vihollinen juhannuksen jälkeen alkanessa Talin-Ihantalalan suurtaistelussa heitti parhaat armeijakuntansa varustamattomissa asemissa puolustautuvia suomalaisia vastaan. Taistelu päättyi suomalaisen torjuntavoittoon heinäkuun alkupäivinä raivottuaan 10 vuorokautta sadan neliökilo-

metrin alueella neljännesmiljoonan miehen osallistuessa siihen.

VIIMEINEN LÄPIMURTOYRITYS

Epäonnistuttuaan niin Tienhaarassa kuin Talissa ja Ihantalassa ja heinäkuun alkupäivinä Viipurinlahdellakin Gurovot valitsi uudeksi läpimurtokehäksi Vuosalmen Vuoksen keskikohdalla. 115.AK:n mahtavat jv-tykistö- ja panssarikolonnat lautta- ja muu ylimenokalusto mukanaan vyöryivät kohti 2D:n asemia Vuoksen etelärannalla.

4.7. alkanen epätasaisen taistelun seurauksena suomalaiset vetäytyivät vuolaan virran yli vasta täydellisen tuhon uhatessa savuverhon suojaamat viholliset kintereillään. 9.7. venäläisillä oli jo vankka jalansija Vuosalmen laakealla ”meidän-puoleisella” rannalla tukeaan parinsadan lentokoneen ja 680:n venäläistykin tuli. Kunniaakkaasti taistellut 2.D apujoukkoineen oli kärsinyt suuria tappioita. Divisioonan komenta-



2.Divisioonan komentaja Armas Eino Martola, ritari N:o 130, siirrettiin kesken taistelun vaatvimpiin tehtäviin

← Tilanne Vuosalmen taistelualueella oli 11.7. 44 äärimmäisen sekava

→ "Vastahökkäyksen tulivalmistelu tulee tuohon"



jana oli ollut kenraali *Martola*, 7.7. alkaen kenraali *Blick*.

Seuraavana yönä sai PsD:n komentaja kenraali *Lagus* Kannaksen joukkojen komentajalta, kenraali *Oeschilta* käskyn siirtää yhtymänsä joukot panssaripataljoonia lukuunottamatta kenraali *Siiilasvuon* käyttöön Vuosalmelle. Tämä antoi käskyn jonka mukaan Laguksen oli seuraavaan aamuun mennessä "puhdistettava Vuoksen ranta-viiva", kuten käskyssä sanottiin, eli tuhottava virran ylittäneet vihollisjoukot.

KOHTI VUOSALMEN KIEHUVAA HORNANKATTILAA

Siirryn nyt kuvaamaan oma-kohtaisia kokemuksiani Vuosalmen taistelusta.

PsD:n tykistö, Raskas Patteristo 14, oli siirtymäkäskyn tullessa Ihantalassa. Heinäkuun 10. päivänä aamu valkeni. Patteriston lähdön hetki lähestyi.

3.Ptrin miehet seisoivat varusteineen paririvissä Ihantalán kentällä odottaen päällikkönsä sanomaa. Selostettuani lähtöä koskevat seikat luin juuri saapuneen kenraali Laguksen päiväkäskyn, jonka yksinkertaiset, velvoittavat sanat osoittivat yleistilanteen huolestuttaman

sotilaan lujasti luottavan maineikkaan divisioonansa miesten pettämättömään velvollisuudentuntoon ja taistelutahtoon. Päiväkäskey päättyi sanoihin: "Koko Suomi katsoo nyt luottavaisena armeijaamme."

Luetuani nämä sanat kuuntelin vielä hetken Ihantalán tykkien julmaa urkumusiikkia. Kaukaa kului Vuosalmen taistelun humu. Vaistosin, että miesteni ajatukset kulkivat tavanoimaista rataansa syvemmällä. Samoin omani.

Nyt minun olisi pitänyt komentaa miehet autoihin, mutta vielä tuntui olevan jotain sanottavaa. Huomasin komentaneeni rukousasennon ja lakin päästä. Ensimmäisen ja ainoan kerran sodassa luin miesteni edessä äänneen Herran siunauksen. Sitten komensin: "Autoihin!" Matka päin Vuosalmen teräsmyrskyä alkoi.

PANSSARI-DIVISIOONALLA ALUKSI VASTOINKÄYMIÄ

Keskijöllä 11.7. alkoi Panssari-divisioonan vastahökkäystä edeltänyt tulivalmistelu, jonka aikana myös Stuka-syöksypommitajat moukaroivat Vuoksen vastarannan tykistöasemia.

Kello 2.30 todettiin kuitenkin tulivalmistelun menneen osittain hukkaan, sillä hökkäys ei ollut lähtenyt käyntiin kaikin kohdin. Tulivalmistelu oli kohdistettu väsyneitten etulinjajoukkojen ilmoittamiin kohteisiin, jotka perustuiivat epätydyttävään maalitiedusteluun. Jonkun pataljoonan suunnistuksessa tapahtui lisäksi virheitä, joku taas menetti komentajansa jo tässä vaiheessa.

Suurimpana syynä Osasto *Puroman* hökkäyksen epäonnistumiseen oli kuitenkin vihollisen samanaikaisesti aloittama rajua hökkäystä edeltänyt tulivalmistelu. Kahden voimaryhmän törmätessä toisiinsa syntyi sekava tilanne. Etenemistä yrittäneet jääkäripataljoonat ja niiden mukana olleet patterinpäälliköt tulenjohtueineen olivat vihollistulesa kärsineet tappioita, joten reservissä ollut JP 3 komentajanaan majuri – myöhemmin kenraalimajuri – *Jouko Hynninen* ja minä hänen tulenjohtokomentajanaan jouduimme nyt tuleen. Hynninelle oli Aunuksen valtaustaisteluissa osoitetusta kyvykkyydestä myönnetty Mannerheim-risti.

Hökkäys, joka oli muuttunut katkeraksi puolustustaisteluksi, aaltoili päiväkausia. Vihollisen panssarivaunut möyry-

sivät valtoimenaan niille suotuisassa maastossa murskaten alleen tulipesäkkeen toisensa jälkehen.

Rämäpäisillä lähitorjuntamiehillä olisi ollut elämänsä tilaisuus panssarinmetsästykseen, sillä yksinäiset panssarivaunut palasivat kierrokseltaan menuraansa tarkoin seuraten. Mutta pataljoonien parhaat lähitorjuntamiehet olivat vuodattaneet verensä kuiviin Kuuterselän ja Talin taisteluissa eivätkä uudet olleet samaa luokkaa. Panssari-nyrkit tuppasivat heiltä "hukkumaan", kasapanokset samoin. Joku sormeili Päivän Tunnussanaa.

JÄÄKÄRIT JA TYKKIMIEHET VUOSALMEN TERÄSMYRKSYSSÄ

Taistelun jatkuessa monta päivää alkavat vahvatkin hermot repeillä. Kaikki eivät pysty voittamaan jokaisessa sotilaassa asuvaa pelkoa.

Kas, kas!

Tuolta lähtee poterostaan mies kesken vihollishökkäyksen, heittää aseensa ja lähtee juosten taaksepäin. Häntä seuraava toinen.

– Mitä nyt? huutaa Hynninen pojille heidän sivuuttaessaan komentopaikan.

Nämä vain jatkavat juoksuun...

– Seis, SEIS! karjuu komentaja pahojen aavistusten vallassa.

Turhaan.

Pistooli kädessä komentaja syöksyy sokeina ja kuuroina juoksuaan jatkavien poikiensa perään. Hän tavoittaa pian jääkärit, joiden aivoja takoo nyt vain yksi ajatus: pois – pois...

Hermoshokin saaneiden väristyneet kasvat vaahtoavat. Millään ei ole enää mitään väliä. Maassa kiemurrellen, käsillään kasvonsa peittäen he odottavat pakenijan rangaistusta, kovinta kaikista.

Mutta komentaja on järkevä. Nämäkin kaksi onnetonta tarvitaan kipeästi etulinjan vahvistamiseksi.

Hynninen laskee kätensä poikien olkapäälle:

→

Komento- paikka tulen alla

– Kuuletteko, nyt jo helpottaa.

Pari tuntia myöhemmin ovat pojat taas asemissaan.

– On meillä jefreittareita, sanoi Hynninen minulle palatesaan taas komentopoteronsa.

Psd sai täydennystä Vuosalmen pahimpina päivinä. Myös 18–19-vuotiaita. Valkonaamat odottivat sydän läpättäen lähtökäskyä takamaaston metsikössä.

Mutta he eivät joutuneet kemaan Vuosalmen raivoisinta myrskyä. Kenraali Lagus ei tahtonut lähettää surmansuuhun poikia, joilla ei ollut sodasta mitään kokemusta.

– Tuli vähemmän tappioita kun miehiä oli harvassa, hän sanoi päätöksensä perusteluksi häntä myöhemmin haastatellessani.

Jonakuna tuntina oli rauhallisempaa. Muonantuojat saivat luvan tulla tonkkineen etulinjan takaiseen Myllyojan notkoon. Mies ryhmästä kävi pakkiniiput kourassa noutamassa tovereilleen soppaa, nipun näkkileipää ja voinokareet.

Vuosalmen taistelumaastoa 1944



Aarne Leopold Blick, ritari N:o 11, komensi taistelun loppuvaiheessa vanhaa tuttua divisioonaansa

KOMENTOPAIKKA TULEN ALLA

Suojaisen ojanpenkan takana pataljoonankomentajan lähetti keitti korviketta virkistääkseen sillä yötäpäätä remmissä ollutta esimestään. Vain patterinpäällikön lempeästä käskystä Hynninen suostui painautumaan suojapoteronsa. Nyt ei todellakaan ollut varaa häntä menettää!

Lähetti juoksutti kahvin – kranaattien välissä syöksyillen – komentajalleen. Mutta ennen kuin tämä ehti pakkiin tarttua oli se jo hiekkaa puolillaan lähelle osuneen kranaatin ryöpsähdyksestä. Sama toistui vähän myöhemmin.

Ja vielä kolmannenkin ker-



Jouko Untamo Hynninen, ritari N:o 47, sai usein tiukoissa paikoissa johtoonsa kaikki Laguksen jääkäripataljoonat

ran! Nyt hautautui radiokin näkymättömiin. Kymmenen metrin säteellä komentopoterosta laskin kymmenen räjähdyskuoppaa.

Joku varmaan johti tulta tähän. Hynninen päätti siirtää komentopaikkansa 200 metriä oikealle.

Mutta ei – jokainen neliometri Vuosalmella näytti olevan yhtä vihattu. Puolitiehen ehdittyämme näimme juuri komentopaikaksi valitun maastonkohdan peittyvän valtavaan kranaattikeskitykseen. Pieni metsikkö, johon olimme juuri astumassa, muuttui puiden katkeillessa läpipääsemättömäksi ryteiköksi.

Minne nyt?

Turvattomammaksi kuin sillä

hetkellä en varmaan koskaan ollut tuntenut itseäni. Vielä yksi tuollainen ryöppy niin koko avomaastossa syöksyilevä ryhmämme on mennyt.

Kiireesti takaisin entisen komentopaikan poteroihin!

Ne ovat sittenkin avomaastoa tuhannen kertaa turvallisempi koti tässä rajuilmassa. Työnnän taskun pohjalta löytämäni palan näkkileipää poskeeni, jottei vierelläni astellut lähettini *Räikkönen* vain luulisi leukani jännityksestä tärisevän.

Näin kuluivat tunnit, mutta väliin valtasi mielen synkkyys. Pelko tunki sisimpääsi, painaudit suojakuoppasi alimpaan nurkkaan niin tiiviisti kuin taisit.

Maailmasi oli pieni. Vain hiekkaisen poterosi seinämät ja palanen taivasta ylläsi.

Niin – taivasta. Miten lähellä se nyt tuntuikaan olevan, nyt, kun jokainen hetki saattoi olla viimeisesi. Ainahan yksi noista vonkuvista paketeista voi tulla sinunkin poteroosi. Siinä istuit syntisäkkeinesi, ristit kätesi ja taisitpa lupailla parannusta elämäsiinkin, jos tästä vielä selviät.

TAISTELU AALTOILEE

Venäläiset hyökkäilivät raivokaasti eikä Jääkäriprikaatin rintamalinja kaikin paikoin kestänyt painetta. Yleistilanteen takia sai JP 3 12. 7. käskyn linjan oikaisemiseksi luovuttaa asemat, joita pataljoona monen tunnin ajan oli jäärapaisesti puolustanut.



Hynninen oli katkera, mutta uudelle linjalle oli vetäydyttävä. Näin tehtiin. Mutta koska naapurikaistalla oleva 2.D oli samana päivänä onnistunut työntämään asemaa jonkin verran eteenpäin, oli Jääkäriprikaatin rintama saatava samalle tasolle. Oli siis otettava takaisin juuri luovutettu maasto.

Nyt Hynninen purnasi. Miehiä oli vähän ja hekin loputtomista ponnisteluista ylen uuvuksissa.

– Eikö hyökkäystä voisi siirtää aamuun?

– Ei, käsky on käsky!

Näin alkoi hyökkäys, joka niin minun kuin majuri Hynnisenkin osalta – jolle eversti Puron etämättömän huonojen yhteyksien vuoksi oli alistanut kaikki Jääkäriprikaatin edessä olevat pataljoonat – jäi viimeiseksi Vuosalmella. Kerron siitä.

VIIMEISIN VOIMIN VIHOLLISTA VASTAAN

Oli yön pimein hetki 13.7. kello 01.30. Ahtaassa suojapoterossa suunnittelemani tulivalmistelu oli päättynyt.

Hynnisen pataljoonat etenivät. ”Tossumetsikkö” vallattiin voimakkaalla rynnäköllä. Komppaniat kävivät kiivaista lähitaisteluita. Jokainen vihollinen oli tuhottava, yksikään ei antautunut.

Vain yksi JP 3:n komppania pääsi tavoitteeseen, se jota komentaja ja minä seurassimme. Ryteikköinen maasto, kova tykistötuli ja sitkeä vastus, kenties jo väsymyksen olivat esteenä.

Kello 7.30 teki venäläisrykmentti JR 22 suomalaisdivisioonien saumassa Raassuon niittyjen suuntaan vastahyökkäyksen. Jääkärien sitkeä vastarinta ja radiolla tykistöryhmän komentajalta majuri Nuolimalta tilaamani tulipeite sen kuitenkin tyrmäsivät.

Sitä tärsyvä kelpasikin katsella! Nuolimaa oli muuttanut komentamani ammusmäärän moninkertaiseksi. Musta multa roiskui omienkin silmille ja sirpaleet vinkuivat korvissa, mutta katosivatpa piippalakitkin maisemasta.

Ensimmäisen tulipeiteportaan kranaatit räjähtivät todella lähellä, uskon niiden lentäneen



Jalkaväen miehiä etulinjassa Vuosalmella

viereisten kuusenlatvojen väliltä. Jääkärit aivan ulvoivat riemuissaan. Ei ollut hätäpäiviä.

Mutta nyt loppuivat hyökkäneeltä komppanialta patruunat ja sivustahan oli auki. Oli lähdeittävä. Mieli apeana palasivat harvalukuiset miehet lähtöasemiinsa. Tappioita oli taas tullut. Pisimmälle päässeen komppanian 50:stä hyökkäneestä oli vain 22 päässyt perille, 8 oli kaatunut ja 20 haavoittunut. Nämä luvut ovat peräisin PsD:n sotapäiväkirjasta. Mutta olihan tärkeä Tossukukula saatu pysyvästi suomalaisten haltuun.

Ja kärsivähän Raassuon maastossa käydyssä taistelussa venäläisetkin. Sotilasaikakauslehteen (no 8/1959) suomennettu venäläisartikkeli ”Nl:n 115. Armeijakunnan ylimenohyökkäys Vuoksella heinäkuussa 1944” kertoo: ”JR 22 joutui päivän (13.7.) kuluessa 17 kertaa vihollisen vastahyökkäyksen kohteeksi Raassuon niittyjen suunnasta. Viimeisessä vastahyökkäyksessä vihollisen onnistui työntää rykmentin ensimmäistä pataljoonaa 700–800 metriä taaksepäin. Päivän aikana käydyissä taisteluissa tästä pataljoonasta meikin kaikki upseerit kaatuivat tai haavoituivat.”

SANANEN VUOSALMEN TAPPIOISTA

Vuosalmen raivokkaimpien taistelujen päivinä sanoi jalkaväenkenraali Heinrichs Päämajassa saksalaiselle kenraali Erfurthille näin: ”Vuosalmi on joukko-

hauta. Myös meille suomalaisille.”

Niin se olikin. 2.D vuodatti eniten vertaan Vuosalmella. 7.800 miestä poistui sen riveistä kuuden päivän aikana. 2.D:tä pienemmän PsD:nkin tappiot olivat suuret, lähes 5.000 miestä. Upseeritappiot olivat erityisen suuret. Päivitellessäni näitä Hynnille tämä kertoi, että JP 3:ssa kuukausi sitten vastahyökkäykseen lähdeittäessä oli ollut 31 upseeria. Nyt oli alkuperäisistä jäljellä ”tuo lähettiupseeri tuossa” ja Hynninen itse. Ylen monelle oli Vuosalmella käynyt kuten minulle. Näin:

SAIN SIIPEENI SIRPALEEN

Oli heinäkuun 13. päivä. Liekö ollut perjantai. Kranaatit räiskyivät Laguksen miesten asemissa neljättä päivää.

Kenttäpuhelimeni sumერი soi. Ojentauduin poterossani vastaamaan. Tykistöryhmän komentaja majuri Nuolimaa kyseili tilannetta edessä.

Silloin kolahti kyynärpäissäni. Panssarintorjuntatykin sirpale sen teki.

– Oho, taisi sattua, sanoin Nuolimalle kesken puhelun.

Kyynärvarteni alusta oli kostean lämmin. Paidanhihani hohti punaista. Jouduin lähtemään.

Sairasjuna ei lähtenyt asemalta määrähetkellä. Odoteltiin vielä yhtä haavoittunutta. Hämmentyin melkoisesti tavatessani näin pian uudelleen vasta hyvästelemäni majuri Hynnisen.

Jouduimme Vaasaan. Sotaisairaalassa odotin – kelpo huo-

netoveriani ajatellen – pelolla viestejä Vuosalmelta. Miten mahtavat siellä pärjätä? Olihan reservin pääosa jo ollut pakko heittää tuleen, taisteluosaston komentajan käytettävissä heitä oli enää ollut 80 miestä.

Mutta Suomella oli jälleen onnea. Paine Vuosalmella keveni haavoittumispäivästämme alkaen.

Näin kertoo venäläislähteitä lainaten Suomen Sotilasaikakauslehden kirjoittaja: ”Illalla heinäkuun 13. pnä antoi 115. Armeijakunnan komentaja divisioonille käskyn pitää saavutettu tasa, vetää kaikki tuliaset lähelle etulinjaa, huoltaa ja täydentää joukot sekä olla valmiina torjumaan vihollisen vastahyökkäykset.”

PLATONOV: SUOMEN SODANJOHTO PYSÄYTTI NEUVOSTO- JOUKKOJEN HYÖKKÄYKSEN

Heinäkuun 14. ja 15. päivinä ei Leningradin rintama enää jatkanut hyökkäyksiään vaan ryhmitti puolustukseen.

Miksi?

S.P. Platonovin Moskovassa 1964 julkaisemassa kirjassa ”Taistelu Leningradista” annetaan vastaus: ”Yli kolme viikkoa kestäneissä hyökkäystaisteluissa kesäkuun 21. p:stä heinäkuun puoliväliin Karjalan kannaksella hyökkäävät joukot eivät kyenneet etenemään Suomen rajalle ja täysin puhdistamaan Karjalan kannasta suomalaisista. Suomen sodanjohto pysäytti neuvostojoukkojen hyökkäyksen Karjalan kannakselta syvälle Suomeen”.

Leningradin rintama pysäytti siis hyökkäyksensä Kannaksella ja aloitti joukkojensa siirron Saksan vastaisille rintamille suomalaisten vastarinnan ja toisen maailmansodan yleistilanteen vuoksi – eikä vapaaehtoisesti, niinkuin meillä eräissä kirjoituksissa on nähty sanottavan.

Torjuntataistelut Karjalan kannaksella kesällä 1944 lienevät talvisodan nohuuttamattomien päivien rinnalla maamme itsenäisyyden ajan merkittävimpinä tapahtumasarjina. □

Kaveri oli jätettävä Äyräpäähän

PAAVO OJANPERÄ



Vuosalmen suurtaistelu oli puna-armeijan viimeinen yritys murtaa Kannaksen puolustus kesällä 1944. Väsyneet suomalaiset joukot olivat kestäkykynsä äärirajoilla. Taistelussa oli vaiheita, joissa jokaisen miehen oli tehtävä päätöksensä itse.

ERILLINEN PATALJONA 25 oli Oravakydön kylän etelälaidassa telttamajoituksessa, kun me vuoden 1925 loppupuolella syntyneet "alokkaat" tulimme täydennyksenä pataljoonaan 18. päivänä kesäkuuta 1944. Pataljoona oli vähän ai-

kaisemmin tullut Kiviniemen sillanpääasemasta pahoin kärsineenä, monet miehet aseensa ja varusteensakin menettäneinä.

Pataljoonan komentajana toimi majuri *Kuusinen* ja toisen komppanian päällikkönä, johon kirjoittaja yhdeksän muun täy-

dennysmiehen kanssa joutui, luutnantti *Paavo Virkki*.

Taistelutoiminnan äänet Äyräpään suunnasta olivat uutta kuultavaa meille uusille tulokkaille. Olimme kaikki vasta 18 vuotta täyttäneitä ja lisäksi olimme kaikki tulossa kuukauden kestäneeltä maatalouslomalta kotiseudulta. Saimme sentään aluksi totuttautua sotaiseen elämänrytmiin turvallisen kaukana etulinjasta.

Sitten koitti heinäkuun 5. päivä.

VAIKEAAN PAIKKAAN

Saimme herätyksen aamulla ennen kello neljää. Paikalle ilmes-

tyi kuorma-autokolonna ja pataljoona nousi autoihin. Kuljetus toimi nopeasti ja pian olimme Vuosalmella.

Komppaniamme marssi metsän suojassa Vuoksen rantaan, josta kuljetus Äyräpään sillanpääasemaan tapahtui veneillä. Kaikki sujui ilman mitään komelluksia eikä vihollinenkaan reagoanut mitenkään venekuljetuksen aikana.

Olimme nyt Äyräpään kirkon raunioitten luona. Asemat olivat Äyräpään harjanteilla monin paikoin vain muutamia kymmeniä metrejä rannasta.

Tilanne näytti melko toivottomalta: asemat olivat talvisodan aikaisia ja haudat monin paikoin täyttyneet kivillä ja hiekalla.



↑ Äyräpään harjanne, takana oikealla Vuosalmen kylä

→ Äyräpään hautausmaa on nykyisin tasoitettu retkeilyalueeksi, taustalla Mustasaari

Sillanpääaseman puolustuksesta tällä osalla vastasi JR 7, jolle meidät oli alistettu. Pataljoonamme asetui aseisiin pääasiassa kirkon raunioista oikealle. Olin toisen komppanian neljännen joukkueen neljännessä ryhmässä, joukkueenjohtajana oli vääpeli *Pekkanen*. Ryhmämme oli vain puolikas, neljä miestä, ryhmänjohtajana *Antti Voutilainen* Hämeenkyröstä.

Ensimmäinen päivä sillanpäässä ja seuraava yö olivat rauhallisia. Tukikohdasta, jossa ryhmämme oli korkean harjanteen päällä, oli hyvä näköala vihollisen puolelle. Lähinnä edessä oli Raaskan talon tiilestä rakennettu navetta, josta puuosat olivat palaneet. Raunioissa majaili vihollisen tarkka-ampuja, joka käytti vuoroin kivääriä ja vuoroin konepistoolia pitäen päämme alhaalla.

Yön aikana pidimme neljän miehen voimalla parivartiota, vaikka hämärän aika ei pitkä ollutkaan näin keskellä kesää. Päivällä sen sijaan oli vain yksi mies kerralla vartiossa. Vartiovuorojen väliajat yritimme nukkua pienissä yhden tai kahden miehen poteroissa, joita oli rakennettu asemien ja joen rannan väliseen rinteeseen.

RATKAISU LÄHESTYY

Heinäkuun 6. päivän aikana vihollinen hyökkäsi useita kertoja meistä oikealla olevan sahalaitoksen kohdalla. Alue vaihtoi omistajaa useita kertoja jääden kuitenkin lopuksi meikäläisten haltuun.

Seuraava yö oli taas melko rauhallinen, pääasiassa äänilevy musiikkia naapurin puolelta. Levyjen välillä kuultiin suuria lupauksia sisältäviä puheita.

Heinäkuun 7. päivän aamu näytti heti pahalta.

Edessämme olevassa Raas-

kan talon ruispellossa jyräsi neljätoista hyökkäysvaunua, joiden ilmestyminen eteemme sai meidät uskomaan, että tänään tapahtuu jotain ratkaisevaa.

Kaikki miehet olivat asemissa heti aamusta lähtien. Näimme asemistamme, miten vaunun takana olevaan ruisvainioon tuli jatkuvasti lisää jalkaväkeä häviten sitä mukaa näkyvistä pitkäksi kasvaneen laidon suojaan.

Hyökkäysvaunurivistö, joka seiso i edessämme, oli suunnassa meistä oikealla olevaa sahalaitosta kohti.

Erästä vaunusta avattiin luukku ja miehen yläruumis oli luukusta näkyvissä. Hän keskusteli viereisen vaunun miehistön kanssa pitkään. Otin asemassamme olevan pikakiväärin ja ammuin erästä pesäkkeestä sarjan luukku kohti. Keskustelu päättyi ja luukku lensi äkkiä kiinni.

Ampumapaikkani paljastui tällä sarjalla. Kaksi vaunua käänsi heti pitkän putkensa äskeistä ampumapaikkaani kohti. Siirryin nopeasti toiseen paikkaan, mutta ryhmässä ollut *Sundström*-niminen vanhempi sotamies meni mainittuun pesäkkeeseen, vaikka selitin, että paikka on nyt hengenvaarallinen. Parin tunnin kuluttua vaunu ampuikin suorasuuntauksella *Sundström*in pesäkkeen tasaiseksi. Sitä ennen oli jo ryhmänjohtaja *Antti Voutilainen* haavoittunut tarkka-ampujan luo-

dista. Ryhmästä oli nyt jäljellä vain kaksi alokasta, *Kauko Hietaharju* ja minä.

Totesimme, että nyt on tultava toimeen ilman kokeneempien neuvoja.

VUOKSI ON VAARALLINEN

Sillanpääaseman puoleisella rannalla oli jatkuva pula veneistä. Ne kulkeutuivat vastarannalle paitsi haavoittuneiden myös muutamien luvatta asemista lähteneiden mukana.

Veneitä yritettiin noutaa toiselta rannalta, mutta yleensä huonolla menestyksellä. Vihollisen hallussa oli meistä oikealle korkea kukkula, josta oli hyvä näkyväisyys Vuokselle. Jokainen vene, joka yritti ylitystä, joutui kranaatinheittimien tulituksen kohteeksi. Sotamies *Lauri Laine* haavoittui vaikeasti eräällä veneenhakumatkalla juuri kun oli pääsemässä sillanpään puoleiseen rantaan. Veneet hajosivat kappaleiksi.

Iltapäivällä seitsemäs heinäkuuta oli ainoa rannassa oleva vene lastattu täyteen haavoittuneita. Veneen vieressä seiso komppanianpäällikkö luutnantti *Virkki*. Lähelle tulleesta kranaatista hänkin haavoittui ja hänet otettiin veneeseen, joka lähti heti liikkeelle.

Seurasin veneen kulkua. Virta kuljetti sitä Vasikkasaarta kohti. Ennen saaren ranta vene kuitenkin sai osuman ja upposi.

→



Kaveri oli jätettävä

Virkki pelastui, kun joku veneessä olleista hinasi hänet haa-voittuneena rantaan.

Ankara tykistökeskitys jauhoi asemiamme koko iltapäivän. Olimme Hietaharjun kanssa samassa pesäkkeessä useita tunteja. Meitä ei käynyt kukaan koko päivänä tapaamassa, vain konekiväärikomppanian päällikkö luutnantti Vuorio käveli kerran ohi.

Päivä alkoi olla jo illassa. Kehotin kaveriani lähtemään hautaa myöten oikealle sivustalle, jossa suunnassa tiesimme joukkueenjohtajan olevan. Hietaharju lähti ottamaan yhteyttä ja viipyi vajaan tunnin.

Hän palasi hengästyneenä – ei ollut tavannut ketään oman joukkueen miehiä. Hän oli sitä mieltä, että on heti lähdettävä yrittämään joen toiselle puolelle. Keskitys oli kuitenkin niin kova, että jäimme vielä tässä vaiheessa asemaamme odottamaan jotain muutosta tilanteeseen.

PUOLUSTUS MURTUU

Kauan ei tarvinnutkaan odottaa, kun hyökkäysvaunurivistö alkoi liikehtiä. Ruispellon reunasta alkoi lappaa kohti vihollisen jalkaväkeä.

Hyökkääjien suunta ei tosin ollut aivan meitä kohti, koska edullisempi maasto oli meidän oikealla puolellamme.

Meillä kummallakin oli useita täytettyjä lippaita konepistooleihin. Tyhjensimme ne hyökkääjiin.

Sitten huomasimme keskituksen siirtyneen takanamme olevaan jokeen. Emme enää pysyneet paikallamme vaan juoksimme rantaan.

Aivan kirkon raunioitten kohdalla rinteessä oli korsu, jonka avonaisella ovella seisoi muuan joukkueemme pikakiväärimehistä.

– Täälläkö te alokkaat vielä hiippaillette! hän ihmetteli. –

Näkymä Vuoksen yli Vasikkasaareen 1970-luvulla



Näkymä Äyräpään kirkon niemestä Vuoksen yläjuoksulle 1970-luvulla. Taistelun raaskaamat rannat ovat metsittyneet



Nyt äkkiä korsuun, jos aiotte säilyttää henkikultanne! Tuolaisessa keskityksessä ette kyllä uimalla selviä.

Näin neuvoi meitä kokeineempi soturi.

Huomasin, että korsun katolle oli pitkän seipään päähän laitettu antautumisen merkiksi rätti, joka joskus oli ollut valkoinen.

Heitimme vielä mukana olevat konepistoolit jokeen ja me-

nimme korsuun, joka oli täynnä miehiä ja kessunsavua. Joukossa oli muutamia meidän komppaniamme miehiä, mutta suurin osa porukasta oli minulle aivan tuntemattomia.

Heti korsuun päästyäni tuli mieleeni sotavankileiri. Minut valtasi ensi kerran todellinen pelko! Huomasin, että pelko vangiksi joutumisesta oli paljon voimakkaampi kuin pelko hukumiskuolemasta Vuoksella.

– Minä kyllä lähden! sanoin Hietaharjulle. – Tähän loukkuun en elävänä jää . . .

Painuin ulos ja totesin Hietaharjun seuraavan.

Syöksyimme rantaan. Paikalla oli vähäinen niemeke ja siinä pommikuoppa. Hyppäsimme monttuun ja sen suojassa riisuiduin. Hietaharju jäi istumaan kuopan reunalle.

Vilkaisin taakseni harjanteelle.

Vihollinen oli jo äskeisissä asemissamme – muuan naapuri käveli pitkin harjannetta konekiväärin varsinainen olalla etsikellen ilmeisesti sopivaa tuliasemaa.

UINTI ON KUIN PAINAJAISUNTA

Uintimatka oli edessä. Ei ollut enää aikaa miettiä mitään apuneuvoja Vuoksen ylityksen helpottamiseksi.

Pahinta oli, että kaverini, jonka olin tuntenut ensimmäisistä kouluvuosista saakka, ei osannut uida. Kun itsekin olin kovin heikko uimari, en voinut häntä auttaa.

Painajaismaisen tunnelman vallitessa syöksyin veteen.

Uimisesta ei tahtonut tulla mitään. Kranaatit iskivät veteen aiheuttaen voimakkaita iskuja ja korkeita aaltoja, jotka olivat tukehduttaa minut. Monta kertaa kranaatin isku heitti taaksepäin yhtä paljon kuin olin pitkään ponnistellen päässyt eteenpäin. Luotisuihkun osuessa kohdalle oli sukellettava veden alle ja noustava pintaan vasta kun oli tukehtumaisillaan.

Ja voimakas virta vei koko ajan mukanaan.

Olin reilusti ohi puolimatkan, kun aivan eteeni tuli kranaatti, joka oli lopettaa matkanteon. Selvisin lopuksi oikeaan suuntaan, mutta kohta huomasiin, että veri virtasi kasvoilleni. Pyyhkäisin kämmenellä otsaani. Heti tunsin, että päässä on sirpale.

– En saa nyt menettää malttiani! sanoin itselleni. – Jos joudun paniikin valtaan en selviä...

Jatkoin uintia mahdollisimman hitaasti, väheneviä voimiani säästellen.

Vihdoin, iäisyydeltä tuntuksen uintimatkan jälkeen, jalat ottivat pohjaan. Onnentunne oli sanoin kuvaamaton, kun kiipeisin virrasta rantalepikkoon.

Juoksin kranaattitulesa alastomana eteenpäin läpi vadelmapensain, jonka piikit raapivat pintani verinaarmuille. Verta tuli lisäksi päästäni sekä kädestäni, johon myös oli osunut sirpale.

Vähän matkaa rannasta tulipienelle peltoaukealle, jonka

reunassa istui tuntematon värikki vaatteitaan auringossa kuivatellen. Häneltä sain alushousut verhoiksi. Sitten kävelin läheiseen taloon, josta löysin sopivat vaatteet ja kumisaappaat.

TILINPÄÄTÖS

Lähdettyäni erästä metsäpolkua kohti takalinjoja tuli polulla vastaani lääkintäalikersantti *Omni Hakola* Konekiväärikompaniasta. Hän puhdisti kasvoistani kuivuneet veritahrat. Sitten lähdimme yhdessä kulkemaan kohti Vuosalmen-Oravakydön maantietä, josta eroavan Vuoksen tienrysteykseen pataljoonan rippeet olivat kokoontumassa.

Saavuimme myöhään illalla paikkaan, jossa pataljoonaa koottiin. Ensimmäiseksi Hakola vei minut JSp:n teltaan, jossa sirpale poistettiin päästäni ja haavat sidottiin. Sitten lähdin etsimään omaa komppaniaani.

Toisella komppanialla oli vain yksi telta pystyssä. Komppania oli kokonaisuudessaan hereillä, kun ryömin teltan oviaukosta sisään siviilipukimissani. Kaikki olivat iloisin yllättyneitä saapumisestani. Edellisten tuloista oli kulunut jo niin pitkä aika, etteivät kaverit enää uskooneet kenenkään palaavan.

Komppanian vahvuus oli 13 miestä! Upseereita ei ollut yhtään.

Ikäluokastamme vuoden 1925 loppupuolella syntyneistä oli jäljellä kaksi alkuperäisestä kymmenen pojan joukosta. Myöhemmin palasi sairaalasta vielä kaksi haavoittunutta.

Erittäin mieluisana tapahtumana on muistissani säilynyt muutamaa päivää myöhemmin tapahtunut kohtaamisen divisionamme komentajan kanssa. Hän puristi kättäni ja kyseli tarkkaan sillanpääaseman tapahtumista.

Kyseisen päivän tapahtumat ovat näin kirkkaina säilyneet mielessäni luultavasti siitä syystä, että minulla ainakin aluksi oli huono omatunto kaverin jättämisestä pulaan, vihollisen armoille. Myöhemmin olen ymmärtänyt, että ainoa vaihtoehto olisi ollut jäädä hänen seurakseen. Se ei olisi hänen kohtaoloaan paljoakaan helpottanut. □



PALVELUKORTTI

Leikkaa irti alla oleva Palvelukortti ja käytä sitä kun:

1. Haluat osallistua Sanoma Aikakauslehtien järjestämiin markkinointiarvontoihin ja lehtikohtaisiin markkinointiarvontoihin. 2. Haluat peruuttaa tilauksesi. Seitsemän (7) päivän kuluessa lehden ensimmäisen numeron vastaanottopäivästä voit peruuttaa tilauksesi veloitusetta (vastaanottopäivää ei lueta määräpäivään). Mikäli määräajan viimeinen päivä on lauantai tai pyhäpäivä, saa peruuttaminen tapahtua vielä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Tämän jälkeen peruutetusta tilauksesta veloitamme toimitetut lehdet. 3. Haluat muuttaa osoitteesi. 4. Haluat tilata Kansa taisteli -lehden itsellesi.

Huom. Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset tulevat voimaan kahden viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta.

SOITTAMALLA

Tilaaajapalveluumme hoidat kaikki tilaustasi koskevat asiat vaivattomasti ja nopeasti. Puh. (90) 120 670

TILAUSHINNAT

Kotimaahan 12 kk 149 mk
Pohjoismaihin ilman postitusta lisä.
Muihin maihin: Hintatiedot
Tilaaajapalvelustamme.

Leikkaa tästä!



(täytä tekstaten, merkitse rastilla käsiteltävää asiaasi selventävät vaihtoehdot)

PALVELUKORTTI

- Osallistun Sanoma Aikakauslehtien voimassa oleviin arvontoihin.
- Olen mukana myös voimassa olevissa lehtikohtaisissa arvonnoissa/tunnukset: _____
- Peruutan ____/____ 198 ____ alkaneen tilaukseni.
- Vaihdan kotia/osoitteenmuutostiedot tässä kortissa.
- Tilaan Kansa taisteli -lehden ____ kk:ksi, alkaen ____/____ 198 ____
- Olen jatkotilaaja. Olen uusi tilaaja.

Sukunimi		Etunimi	
Jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Allerkirjoitus

Teippaa tähän osaan lehtesi takakannen oikeassa yläreunassa oleva osoitelipuke, josta käy ilmi asiakasnumerosi.

Osoitteenmuutostiedot: uusi osoite: ____/____ 198 ____ alkaen:

Uusi jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Sanoma
Aikakauslehdet
Kansa taisteli
 – miellet kertovat
 PL 109
 00381
HELSINKI 38



JR 9 TAISTELEEE

VÄINÖ HAHTELA

Jalkaväkirykmentti 9 oli eversti Bertel Ikosen komennossa pätevä joukko.

Kesällä 1944 rykmentin taistelujen tie kulki Syväriltä Petroskoihin ja sieltä edelleen Vieljärven ja Palalahden kautta Käsnäselkään ja lopulliseen puolustusasemaan Muuuntoon.

Rykmentin suunnalla taisteli monia tunnettuja sotureita.



Bertel Ikonen oli JR 9:n tehokas komentaja

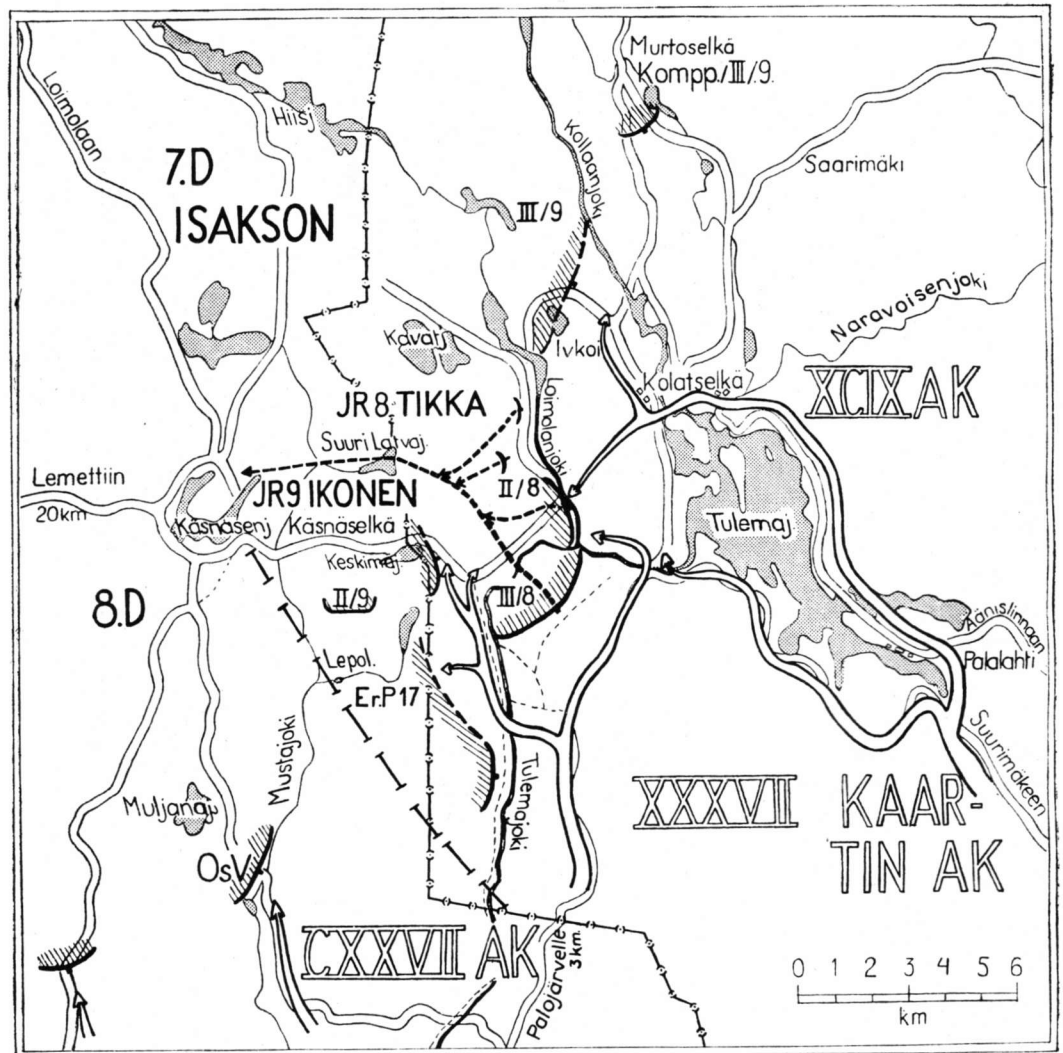
PALALAHTI sijaitsee Tulemajärven kaakkoispäässä Vieljärven ja Käsnäselän välimailta, kymmenkunnan kilometrin päässä vanhalta rajalta.

Rykmentin vetäytyessä jäi sen II Pataljoona viivytyksasemaan Vieljärvelle ja joutui jokikin ajaksi mottiin. Palalahden maastoon ryhmitettiin puolustukseen III ja I Pataljoona, jonka viimeksimainittu komentajana toimin. III Pataljoona sai palstan tien itäpuolelta ja minun vastuulleni jäi tien suunta. Reservinä oli pataljoonien jääkärijoukkueista muodostettu Kevyt Komppania, jota oli ansiokkaasti johtanut ritari *Ahti Vuorensola* Soutjärvellä tapahtuneeseen haavoittumiseensa saakka. Nyt sitä komensi *Yrjö Keinonen*, ritari hänkin.

Päivä oli heinäkuun kolmas.

VIHOLLINEN OSASI KOUKATA

Pataljoonani puolustusasema oli sijainniltaan muuten hyvä, mutta maaperä oli lähes kauttaaltaan kalliota – lapiolla ei pääsyt muutamaa senttiä syvem-



Taistelut Käsnäselän-Keskimäjärven alueella 6. 7. 44



I/JR 9:n komentopaikka Syvärin eteläpuolella Ostan suunnalla asemasodan aikana. Vasemmalta Malinen, Erkkilä ja kirjoittaja

mälle. Yritimme rakennella jonkinmoisia suojia puista ja kivistä.

Kesällä 1944 vihollinen hallitsi koukkaustaktiikan yhtä hyvin kuin me parisen vuotta aikaisemmin: tien suunnassa meikäläiset yleensä sidottiin voimakkaalla raskaiden aseiden tulella ja selustaamme iskettiin sivulta ainakin pataljoonan voimin.

Rykmentin komentopaikka ja reservin sijoituspaikka olivat mittaustornikukkulalla, josta johti selvä hakkuulinja suoraan kaakkoon. Tällaisia linjoja vihollinen usein käytti hyväkseen koukkausretkillään.

Odotimme turhaan hyökäystä tien suunnassa.

Heinäkuun neljännen päivän aamu oli kaunis. Kaikkialla valitsi kesäinen rauha – käki kukui ja kuikka huuteli läheisellä lammella.

Rykmentin komentaja tuli käymään komentopaikallani. Hän liikkui paljon edessä. Komentajan käynnit olivat aina mieluisia tapahtumia – hän suhtautui alaisiinsa kuin isä poikiinsa tai kuin vanhempi veli nuorempiinsa. Hänen läsnäolonsa loi turvallisuuden tunnetta.

Keskustellessani parhaillaan komentajan kanssa soi äkkiä pu-



Lutnantti Mikko Juva, pätevä kenttäupseeri ja hyvä sotapappi

helin. Äärimmäisenä vasemmalla olevan komppanian päällikkö kapteeni *Kauko Vilanti* – ritari hänkin – ilmoittaa, että hänen vasemmalta puoleltaan painuu jatkuva jono vihollista pitkin metsälinjaa kohti mittaustornikukkulaa – siis rykmentin komentopaikalle.

Venäläiset koukkasivat tällä kertaa ilman tavanomaista tulitoimintaa rintamassa. Se saattoi johtua siitä, että vihollinen oli tien suunnassa vielä kiinni edessä olevan II Pataljoonan yksiköissä.

Otimme esille kartan.

Samalla hetkellä alkoi rykmentin komentopaikan suunnalta kuulua kiivasta tulitaistelun ääntä.

Tilanne on vakava. Metsän kautta voi olla vaeltamassa tavallista suurempikin voimaryhmä kohti rykmentin hermokeskusta. Eversti Ikonen lähtee kii-reesti komentopaikalleen johtamaan taistelua.

Tilanne siellä on jo kuitenkin ratkennut: Yrjö Keinonen jääkäreineen on iskenyt vihollisen kimppuun tehden sen yritykset turhiksi ja aiheuttaen koukkaajille suuret tappiot.

Viivytystaistelu jatkuu.

VANHALLA RAJALLA

Palalahden ja Käsnäselän välimailla on pieni Keskimäjärvi, jonka kautta kulkee vanha raja, vuoden 1617 Stolbovan rauhajan rajalinja. Maasto on mäkiä ja kallioista.

Sain heinäkuun kuudentena päivänä käskyn ryhmittyä puolustukseen Keskimäjärvelle painopiste tien suunnassa. Edessä olivat JR 8:n pääosat, sanottiin, ja oikealla parin kilometrin päässä Tulemajokilinjalta majuri *Nikke Hakulisen* Erillinen Pataljoona 17.

Asemat piti saada kiireellä kuntoon. Näytti, että asiat eivät edessä olleet kovin hyvällä mallilla – vihollinen voi tulla läpi milloin tahansa.

Oli valvottu koko edellisenkin yö. Väsytti. Hyvät alaiseni ja aseveljeni huomasivat tämän ja auttoivat niin paljon kuin ikänä voivat.

Lutnantti *Mikko Juva*, upseeri ja pappi, tuli luokseni ja kysyi: →

– Onko jotakin, missä voisin olla avuksi?

– Vaikka millä mitalla! vastasin. – Tiedustelepas nopeasti pataljoonan puolustusaseman kulku ja järjestä komppanioiden opastus näille alueille!

Juva pisti kartan taskuunsa ja lähti. Hän hoiteli hommansa joka kerta kiitosta ansaitsevalla tavalla.

Olin käskenyt komppanioiden ryhmitysalueet siten että 2.K tuli vasemmalle, 1.K oikealle ja 3.K eteen. Tiesin, että Mikko Juvan toimenpiteisiin voi luottaa. Hän oli kokenut kenttäupseeri, joka oli asemasodan rauhallisina päivinä suorittanut teologian loppututkinnot.

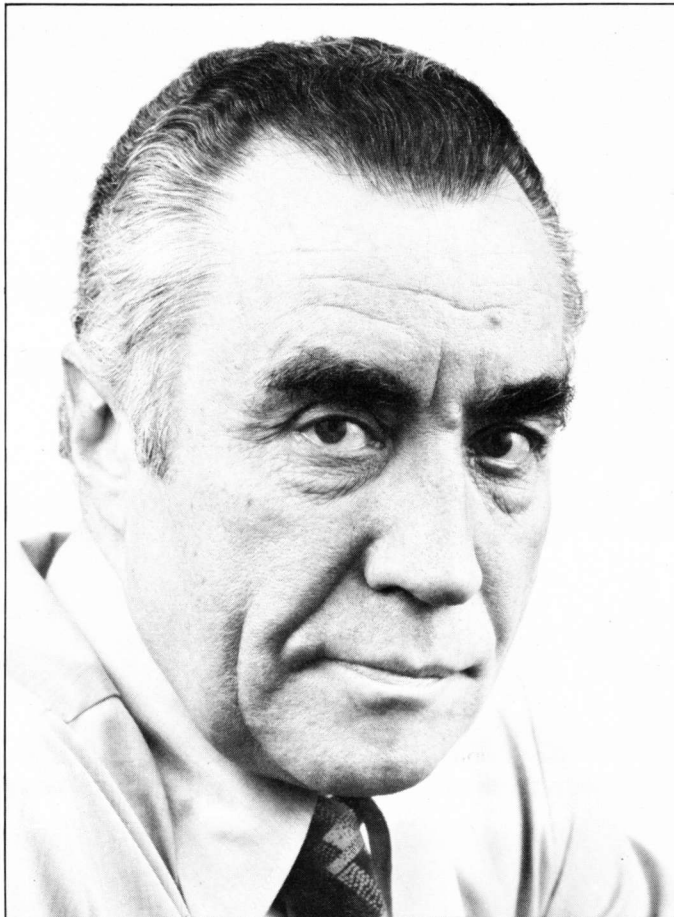
Yksiköiden saavuttua tarkastin asemat. Kaikki oli kunnossa ja miehet kaivoivat poteroita hiki hatussa. Aikaa on kuitenkin vähän.

Suuntasin eteen tiedustelun. Se törmäsi viholliseen! Edessä ei ollutkaan omia!

Nyt olivat hyvät neuvot tarpeen! Puolustusvalmistelut olivat pahasti kesken ja vihollinen voisi törmätä milloin tahansa.

Millä hidastaisimme vihollista?

Muistin maastoharjoituksen Raudussa joskus 1930-luvulla. Silloinen JP 4:n komentaja



Kapteeni Klaus Waris oli pystyvä upseeri 7.Divisioonan esikunnan operatiivisessa toimistossa

Nykyinen puolustusministeri Veikko Pihlajamäki hoiteli I/JR 9:n raskasta tulta SA-kuva

eversti Alonzo Sundman oli hyväksynyt idean, jonka mukaan miinojen puutteessa tielle kasattiin pelkkää naamiolta näyttävää kamaa, joukkoon vain muutama oikea miina.

Niin teimme nytkin. Keräsimme tielle miinojen kokoisia havu- ja sammalkasoja – muuttaman ensimmäisen alle riitti oikea miinakin. Kun vihollisen vaunut aikanaan tulivat, ampuiivat ne tykillään jokaista kasaa. Näin ehdimme saada puolustuksen joten kuten valmiiksi.

TILANNE ON SEKAVA

Seuraava aamupäivä kuluu melko rauhallisesti. Vihollinen tunnustelee asemiamme partiolla.

Jotakin on kuitenkin hullusti: suomalaisia joukkoja – paremmin porukoita – valuu tietä pitkin länteen kohti kotimaata. Yritän pysäyttellä heitä ja tiedustella, mistä he tulevat ja minne menevät, mutta heikoin tuloksin. Heti kääntäessäni selkäni porukka häipyi.

Tällaisessa tilanteessa piilee aina vaara, että hiippailu tarttuu kurinalaisiin joukkoihin. Pakenijoiden joukossa liikkuu usein myös vihollisen asiamiehiä.

– Lähtekää helvetin nopeasti!



Ryssä tulee jo ihan takana! Ei sille enää mitään mahda!

Tällaisin huudoin ja hätäisin kasvonilmein saatiin joskus aikaan pakokauhu taistelun järkyttämässä ja väsyneessä joukossa. Komentajan oli käytettävä kaikki keinonsa sen tukehtuttamiseksi.

Tilanne kiristyy joka hetki. Odotin milloin tahansa hyökäystä edessä olevaa 3.Komppaniaa vastaan.

Päivä on hieman yli puolen, kun komentopaikkani saapuu kapteeni Klaus Waris 7.Divisioonan esikunnasta. Hän välittää divisioonan komentajan käsken:

– Hyökätkää heti koko pataljoonan voimin ja lyökää vihollisen, joka on tullut etelässä olevan ErP 17:n kaistalla Tulemaajoen yli!

– Tietääkö divisioonan esikunta, että edessäni ei ole omia joukkoja? kysyin. – Jos irrotan pataljoonani hyökkäykseen, on tie auki Käsnäselkään ja Lemettiin asti!

– Edessäni on JR 8, väitti Waris.

Ei tarvinnut käydä vastaväitteisiin: 3.Komppanian alueelta alkoi nimittäin juuri silloin kuulua vimmatu torjuntataistelun meteli – siellä oli jotakin muuta joukkoa kuin JR 8!

Waris tajusi heti tilanteen ja lähti takaisin divisioonan esikuntaan luvaten yrittää toimittaa minulle panssaritorjuntaseiteja.

VIELÄ SEKAVAMPAA

Ihme ja kumma – minulle todellakin ilmoitattuu panssaritorjuntajoukkue vänrikki Paavo Pekkasen johdossa. Sillä on mukanaan uusia nyrkkejä ja kauhuja. Saatuaan lyhyen käskyn se lähtee eteen kuin harjoitukseen tai paraatiin – ihailen nuoren upseerin rauhallisuutta.

Ja jälkeä tulee: viisi vaunua tuhoaan lyhyessä ajassa!

Vihollisen kärki on katkaistu. Taistelujen riehussa hilpeimmillään ilmestyy komentopaikkalleni majuri Nikke Hakulinen, ErP 17:n komentaja.

– Herra majuri! Paikalla johtaja ilman joukkoja.

Ilmoitus pitää paikkansa – komentajalla ei ole mukanaan edes ainokaista lähetä!

– Mene Käsnäselkään, sinne se pataljoonasikin varmaan vhitellen kokoontuu muonaa kerjäämään, kehottelen. – Sinne ovat muutkin hajonneet joukot painuneet.

Väsynyt mies lähtee.

Komentopaikkani on Keskimäjärven rannalla maantien vierellä. Ohi ajaa täyttä laukkaa tykkivaljakko. Yritän pysäyttää sen, mutta vauhti vain kiihtyy.

Jonkin ajan kuluttua ampuu takanamme oleva Hankijan patteristo komentopaikkaani! Onneksi keskitys jää hiukan lyhyeksi – vain muutamia väsähtäneitä sirpaleita lentää poterooni asti.

Tulenjohtajamme saa keskituksen loppumaan radiolla. Samalla käy ilmi, että äsken ohi laukotellut urhoollinen tykkimies on kertonut patteriston tuliasemissa vihollisen olevan Keskimäjärvellä.

Varsinainen tulenjohtaja!

PUOLUSTUS PITÄÄ

Vaikea taistelu Keskimäjärven asemassa jatkuu. Joukkojen käsissä pitäminen vaatii koko tarmoni ja taitoni. Kesken taistelun minun on vaihdettava eräs alaisistani ja pantava tilalle pätevä luutnantti Koskinen.

Pidimme asemat koko päivän antamatta tuumaakaan periksi. Illalla tuli käsky irtautua ja siirtyä Käsnäselkään. Luovutin rintamavastuun majuri Riitesuolle, jonka II Pataljoona oli asemassa Käsnäselässä.

Seuraavana aamuna sain tehtäväkseni ryhmittää pataljoonani JR 9:n oikealle siivelle Loimolan suuntaan. Kaistan leveys oli kuusi kilometriä. Nyt oli käytettävissä kunnolliset suomalaiset kartat, joten toiminta oli helpompaa.

Painuimme korpeen, pataljoona jonossa ja komentaja kärkeä. Sijoitin komppaniat paikoilleen marssien pitkin puolustusaseman etureunaa. Kiire oli jälleen, sillä vihollinen kuului jo lähestyvän nopeasti.

Tästä asemasta teki Osasto Lanu seuraavana päivänä iskun vihollisen marssirivistöön.

Seuraava puolustusasema oli Muuannossa, jossa pysyttiin sodan loppuun saakka. □

Kansa taisteli-lehden vuosikerrat KANNATTAA SÄILYTTÄÄ!

Väri tummanruskea kultapainatus



TILAA OMI-
LEHDILLES-
KUNNON KANSIOT!

Tosivahvassa dokumenttilehdessä on historiallisesti ainutlaatuisen aineisto. Vanhat vuosikerrat ovat kysytyä tavaraa!

Hinta 20 mk/kpl

(+ postitus- ja käsittelykulut 8,50 mk/1 kpl, 10 mk/2 kpl, 17,50 mk/3–5 kpl).

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.



Vastauslähetyk-
Hki 38 Lupa 365

Sanoma Aikakauslehdet
Kansa taisteli
Tilaajapalvelu
PL 109
00003 HELSINKI 300

KANSA TAISTELI

–miehet kertovat



TILAUSKORTTI VUOSIKERTAKANSIOT

Haluan kerätä Kansa taisteli -lehdistäni ainutlaatuisen ja historiallisesti arvokkaan lukupaketin.

Tilaan Kansa taisteli -lehden vuosikertakansioita.

___ kpl. Hinta 20 mk/kpl (+ postitus- ja käsittelykulut).

Haluan mukaan ilmaisen vuosikertatarran.

Sukunimi	Etinimi
Osoite	Puh.
Postinumero	Postitoimipaikka

Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia. Hinnat ovat voimassa 31. 12. 1985 saakka.

Autoimme PAKOLAISIA Viipurissa

Liikkumislupa
 N:o 525-144.
 Päivä Jenny J. Kokko
 allentetaan työasioiden takia liikkumaan Viipurin
 kaupungin alueella klo. 24-400 välisenä aikana.
 lupa on voimassa: 30.6.44 saakka.
 Viil.sot.hall.p.E:n poliisiasiaintoimistossa,
 kesäkuun 13 p:nä 1944.
 J. Koljonen
 K. Kotjonen

Jenny Kokko oikeutettiin
 liikkumaan Viipurissa myös öisin
 "30. 6. 44 saakka"



Tällä autolla kirjoittaja aloitti avustustyönsä.
 Vasemmalla siviilipuvussa kapteeni Kokko,
 oikealla autonkuljettaja Hirvonen

Aina näyttää löytyvän ihmisiä, jotka ovat valmiit häikäilemättä käyttämään hyväkseen lähimmäistensä hätää. Onneksi on myös avun antajia silloin kun sen tarve on suurin. Suomalaiset työskentelivät kotikaupungissaan niin kauan kunnes siitä äkkiä tuli "ikivanha venäläinen kaupunki".

KATALA TEKÖ

Välillä minun oli huolehdittava lapsistani. Läksin viemään heidät pikaisesti maalle sukulaisten luo.

Matkalla näin evakuoinnin koko surkeuden. Vihollinen oli yllättänyt monet niin että piti lähteä niiltä jalansijoilta – mitään ei saatu mukaan. Pakoon säännättiin vasta kun vieras ruskeapukuinen hahmo vilahti ahon laidassa. Murheellisen paljon oli niitäkin, jotka kaatuivat vihollisen luodeista omalle kotipihalleen.

Heti kohta hyökkäsivät maataistelukoneet.

Syöksyimme kuka minnekin. Tajuntaan iskeytyi hirveä jyriä, konetykkien pauhu ja pommien ryske. Tiellä seisovista kannakselaisten rattaista sinkoilivat sälot luotien ja kranaattien iskiessä niihin. Eläimet mölisivät sydäntä särkevästi. Vaukoontunut hevonen kaatoi kuormansa ja rysähti itsekin kyljelleen verilammikon levitessä ojaan sen kaulasta.

Tätä oli Karjalan kansan vaellus.

Koneet jatkoivat matkaansa. Joku lapsi itki:

– Mis miu kissain on?!

Sain lapset turvaan ja palasin Viipuriin. Menin työpaikalleni, jota sotilaiden oli pitänyt hoitaa poissaoloni aikana.

He olivat hävinneet! Samoin kuorma-auto.

Aavistin pahaa.

Minulle luvattiin uusi auto. Mieheni oli raivosta kalpea. Jatkoin työtä.

Sitten kateissa olleet apulaiseni löytyivät.

– Kertokaa totuus! sanoin hiljaa.

Miehet vapisivat. He olivat olleet ”keikalla”, ajamassa hyvin maksettuja siviilikuormia.

Ja jättäneet evakot ilman huoltoa!

Nyt sopi sitten pelätä sotaaikeutta ja rukoilla armoa.

Jatkoin työtäni uusien miesten kanssa.

Mieheni kuulusteli pettureita, jotka keksivät liukkaita valheita. Jostakin syystä en ryhtynyt niitä oikomaan ja niin he säästyivät sotaaikeudelta – en halunnut sitä tunnolleni.

ELÄMÄN IHME KUOLEVASSA KAUPUNGISSA

Karjalan pääkaupungin päivät olivat luetut. Tuho lähestyi.

Jatkuvat hälytykset häiritsivät pahasti työtämme. Muutaman tunnin välein pommikoneet kantoivat kuormansa kuolevaan kaupunkiin. Aalloittain

tuhosivat surmanlinnut kaupunkia. Pommeja tuli jatkuvasti, tulipaloja syttyi, talot murenivat, mustat savupilvet peittivät taivaan sinen. Siinä menivät Tammisuo ja Karjalan esikaupunki. Maaskolan ratapihalla kiskot katkeilivat kuin tulitikut.

Lotat raatoivat pitkiä päiviä. Muonitus toimi jälleen.

Saavuttuamme jälleen keran junalle minua huudettiin viimeiseen tavaravaunuun. Meinin katsomaan.

Siellä makasi kyljellään nuori nainen paljaalla lattialla.

– Lapsi on tulossa . . .

– Sittenhän meillä on kiire, sanoin. – Pukekaa päällenne ja mennään sairaalaan!

– Ei myö ehitä . . . kun mie saan sen lapsen iha just . . .

Kylmät väreet kulkivat selänsäni.

Muistin, että Punaisen ristin ensiapukursseilla oli tästäkin asiasta jotakin puhuttu. Nyt oli vain toimittava.

Muuan vanhempi emäntä tuli avuksi.

Kesken kaiken, vähän ennen puoltatyötä, tuli tiettenkin hälytys. Mieleton, uskomaton helvetti täytti jokaisen sopen. Toistasataa viholliskonetta kaatoi kuormansa Viipuriin. Kaupungin keskiosissa räjähteli, itäosissa raivosivat tulipalot valtoimeinaan. Kuului vain mieletöntä sortuvien talojen ja pirstoutuvien ikkunoiden ryskettä. Noin kolmesataa pommia osui suojatomaan kaupunkiin.

Sitten – maailman ihanin ääni: uuden elämän kirkas parkaisu keskellä tätä sairasta maailmaa. Terve poikalapsi!

Ilon kyyneleet valuivat poskilleni.

Tunnelma vaunussa oli onnellinen.

Mieheni tuli minua etsimään. Hänen piti nähdä nuori kansalainen ja onnitella huopiin käärittä nuorta äitiä.

TUHON PÄIVÄ

Kesäkuun 15. päivän aamulla olimme jo aikaisin liikkeellä.

Neljäkymmentä konetta pommitti Patterinmäkeä ja Maaskolaa.

Toivottomuus valtaa helposti vanhuksen mielen

Maaskolassa palaa ammusjuna, kerrottiin.

Lähdimme yrittämään sinne Tiiliruukin ja Kelkkalan kautta. Tie oli monessa kohdin poikki ja jouduimme raivaamaan raunioita ja romuja.

Lopulta pääsimme ratapihan äärelle. Eräs asemamies oli suurta rohkeutta ja mielenmalttia osoittaen irrottanut vaunuja palavasta junasta ja siten estänyt vielä hirveämmän tuhon.

Nytkin olivat pommituksen jäljet hirvittävät. Oli kaatuneita ja haavoittuneita, sotilaita ja siviilejä. Aineellisista vaurioista ei kannattanut edes puhua.

Huikan ennen puoltapäivää syttyi Vekrotniemen saha lautarhoineen palamaan.

Kannaksenkatu oli pakko sulkea liikenteeltä.

Kaikki alkoi olla kuin painajaisunta.

Silti elimme ja työskentelimme! Kukaan ei antanut periksi. Kun yksi toivo petti oltiin heti suunnittelemassa uutta ratkaisua. Jokainen ylitti itsensä, työskenteli kuumeisesti, vaaroista ja vaikeuksista piittaamatta.

Maaskolan ratapiha oli tyhjä ja liikenne lähes lopussa. Siirtoväkeä oli vielä Tienhaaran asemalla. Ajoimme sinne aikaisin aamulla.

Evakkojuna oli sivuraiteella. Kaikki olivat helpottuneita päästyään Viipurin ohi.

Jaoin jokaiseen vaunuun lääkelaakun ja ruokaa. Työt sujivat normaalisti – vettä, ruokaa, huopia, aspiriiniä.

Haimme vielä Viipurista leipää ja muuta sinne jäänyttä tavaraa, jota jaettiin kaikille ohikulkijoille.

VIIMEISET EVAKOT

Tienhaaran asemanseutu oli täynnä länteen pyrkiviä pakolaisia. Kaikki odottivat junaa.

Junanlähettäjä tuli luokseni ja ilmoitti tyhjiä vaunuja olevan tulossa.

– Yrittäkää saada nämä ihmiset sisään mahdollisimman pian, sillä juna voi seistä ainoastaan muutaman minuutin. Ketkä ehtivät sisään, ne pääsevät mukaan.

Aloimme kerätä äitejä, lapsia ja vanhuksia mahdollisimman lähelle raiteita.



Autoimme pakolaisia

Ja sitten juna tuli – rikki ammuttuja matkustajavaunuja.

Alkoi vilske. Juoksimme koko ajan. Koppasimme aina uusia ja uusia lapsia syliimme, työnsimme heidät vaunuun, jälleen uusia lapsia kainaloon ja junaan.

Sitten juna lähti. Ihmisiä roikkui portailla ja puskureilla, kun kaikki eivät mahtuneet sisään.

Palasin kotiin. Minulle ilmoitettaisiin sinne evakkojunan tulosta.

Kun tieto tuli, arveli mieheni junan olevan viimeisen. Auton lastaus sujui jo totuttuun tapaan: näkkileipää, velliä, korviketta, hernekeittoa, mukeja, ämpäreitä, lusikoita, kuppeja, huopia, lääkkeitä. Olimme jälleen vauhdissa – ei tietoaakaan väsymyksestä.

Olimme jo junaan vastassa sen saapuessa. Siinä ei enää ollut paljon väkeä. Jaoimme loput elintarvikkeet paikalle saapuneelle sotilasjunalle.

Hälytys.

Koneet tulivat heti. Heittäydin maahan. Totesin nuoren sotilaan makaavan vieressäni noin viiden metriä päässä.

Pommit putosivat. Tuntui, että koko maailma repeää. Maa tärisee, sirpaleet lentävät – onko tämä nyt loppu . . . ?

”SINULLA EI OLE HERMOJA!”

Äkkiä kuulen parahtavan voihkaisun. Näen, että vierelläni makaavaan sotilaaseen on osunut sirpaleita.

Mitään ajattelematta pakotaudun ryömimään hänen luokseen. Lähenen häntä metri metriltä työntäen lääkintälaukkuja edelläni. Jotakin ryöppyä vierelläni hiekassa . . . konekiväärisuihku?

Matka tuntuu kilometrien pituiselta. Lopulta pääsen pojan luo.

Päästä, käsivarresta ja selästä vuotaa verta. Oikeassa reidessä on ammottava haava, josta pulppuaa verta purona.

Helveti ympärillä jatkuu – räjähdyksiä, savua, pommien ulvontaa . . .

Tiedän mitä on tehtävä. Löydän lääkintälaukusta puristusteen ja yritän saada sen reiden ympäri.

Ei onnistu. Verenvuoto jatkuu runsaana.

Löydän saket ja leikkaan lahkeen auki. Sijoitan siteen paljaalle iholle ja kiristän.

Sekään ei auta. Veri pulppuaa edelleen. Se kastelee suihkuna käteni ja vaatteeni. Poika on tajuton ja hengittää vaikeasti.

Olen hätäntymäisilläni – enkö keksi mitään? Poika kuolee!

Lopulta löydän laukustani jonkinlaiset pihdit. Työnnän ne veren sekaan ammottavaan haavaan ja rukoilen hiljaa, että osuisin oikeaan kohtaan. Puristan pihdit paikoilleen.

Haava vuotaa yhä, mutta vähemmän.

Panen sen päälle sidekäärön ja kaiken ympäri kolmioliinan. Yritän sitoa muitakin haavoja, mutta huomaan vapisevani. Lopulta saan työn jotenkin tehdyksi. Totean, että ympärilläni on aivan hiljaista – korvani ovat lukossa.

Pommitus on ohi. Apulaiseni juoksevat paikalle. Saamme potilaan paareille. Hän on kasvoiltaan harmaa ja kylmän hien peitossa.

Saamme hänet autoon ja matkalle kohti sairaalaa. Auton lavalla löysään välillä kiristysidettä ja kiristän sen taas. Potilas on heikko ja pelkään hänen kuolevan.

Sairaalassa Sajaniemi tulee jo vastaan. Tartun häneen kiinni ja kuulen huutavani:

– En saa verenvuotoa lakkaamaan!

Paikalle tulee muita ja potilas lennätetään leikaussaliin.

Sajaniemi ravistelee minua:

– Yritäpä vain tulla hysteeriseksi! Nyt hengität syvään – noin. Ja muista, ettei sinulla ole hermoja ollenkaan. Hengitä ja rauhoitu!

Minuakin tutkittiin – ei löytynyt haavoja, vaikka olin veren peitossa.

Jorma Sajaniemi tuli luokseni ja kertoi, että potilas jää henkiin.

– Sinua kiinnostanee tietää,





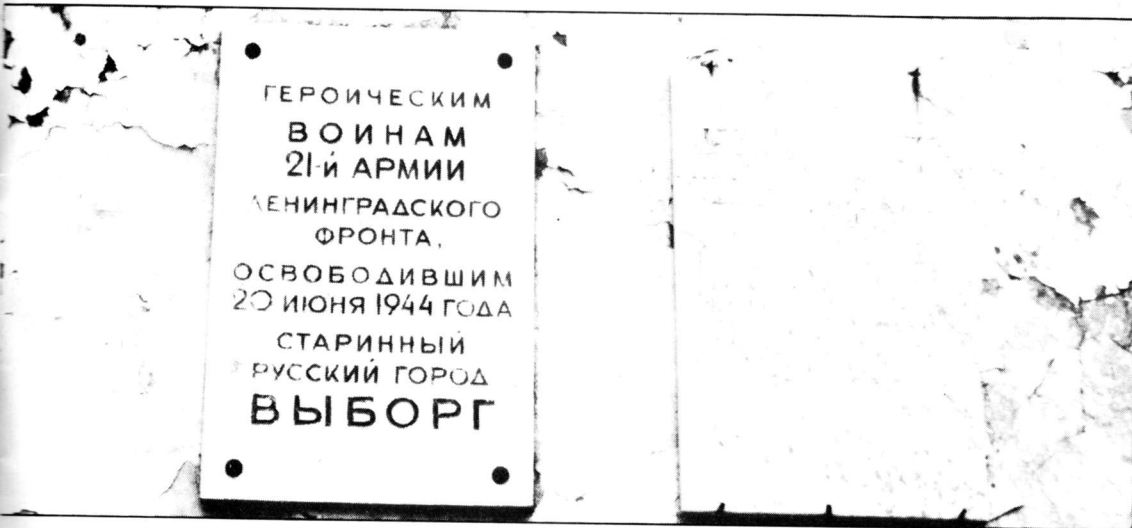
↑ Viipurin Sotilashallintopiiri lopettaa toimintansa. Koruton tilaisuus Karjalan liiketalon pihalla

↙ Kannaksen kansa on tottunut rajan kiroihin sukupolvesta toiseen

→ Sinne jää Viipuri, menetetty kaupunki

← Lotat jakavat ruokaa ja lääkkeitä evakoille

↓ "Emme enää koskaan palaa." Viipurin linnan Komendantintalon seinässä on nykyisin laatta "Leningradin rintaman 21.Armeijan sankarillisille sotureille, jotka vapauttivat ikivanhan venäläisen Viipurin kaupungin kesäkuun 20. päivänä vuonna 1944"



ГЕРОИЧЕСКИМ
ВОИНАМ
21-й АРМИИ
ЛЕНИНГРАДСКОГО
ФРОНТА,
ОСВОБОДИВШИМ
20 ИЮНЯ 1944 ГОДА
СТАРИННЫЙ
РУССКИЙ ГОРОД
ВЫБОРГ

että olet pelastanut ihmishengen.

Tuntui hyvältä.

KOTIKAUPUNKI KUOLEE

Emme halunneet uskoa, että Viipuri oli menetetty kaupunki. Työskentelimme kuumeisesti viimeiseen asti.

Sotilashallintopiirien esikunnan naiset evakuoitiin Imatralle. Puhelinlaitos siirtyi sotatoimiyhtymän käyttöön. Kaduilla alkoi esiintyä juopuneita sotilaita, jotka ryöstelivät yksityisomaisuutta.

Kesäkuun 19. päivän iltapuolella ajoimme Tienhaaran kautta Simolaan, jossa luovutimme kaikki jäljellä olevat tarvikkeemme lotille. Työni oli päätynyt. Tiesin tehneeni parhaani.

Kesäkuun 20. päivän aamuyöllä kello 03.30 pysähdyimme Karjalantalon eteen. Mieheni esikunta oli tässä vaiheessa talon kellarisuojuksessa.

Sotilaat kokoontuivat talon pihaan. Mieheni piti heille lyhyen puheen, kiitti tehdystä työstä ja antoi käskyn poistua kaupungista. Sotilashallinto lakasi toimimasta.

Hetki oli juhlallinen. Väsyneet miehet seisoivat selkää suorana, kalpeina ja silmät kyyneleissä. Tykkien jyly kuului jo Ristimäen suunnalta. Viipuri oli etulinjassa.

Nousimme autoon ja läksimme ajamaan kohti Mikkeliä, Päämajaa.

– Älä katso taaksesi! sanoi mieheni, kun Viipuri alkoi jäädä selän taakse. – Emme enää koskaan pääse tänne takaisin. Tämä on lopullista. On vain yritettävä pyyhkäistä mielestä aika, joka meidän suotiin elää Viipurissa, ja aloittaa kokonaan uusi elämä uusissa oloissa...

Ajoimme Papulan kautta ohi Markovillan. Teillä oli vain vähän liikennettä.

Lappeenrannan tiellä oli enemmän väkeä, jalan matkavia pakolaisia. Tiepuolesta otimme kyytiin lastaan imettävän nuoren äidin. Pommikoneet jyrisivät kesäisen maiseman yllä.

Sinä päivänä kaupungin kotalo täyttyi. Pian sanomalehdet kertoivat kirkuvin otsikoin:

VIIPURI VIHOLLISEN HALLUSSA! □



Aimo Karvonon Pudasjärveltä kertoo, että kunnan kouluille valmistetaan yleisesti kaatuneiden muistotauluja. Pudasjärvisiä kaatui sodissamme yhteensä 382, kertojan Livon-Pajulan koulupiirissäkin yhteensä 22.

Asia on hyvä. Näin pitää muistuttaa jälkipolvia siitä, keitä on kiittäminen vapaudesta. Muistotaulun kustannukset ovat kuulemma kymppitonnin seutuvilla ja Pudasjärvellä on kunta vastannut asiasta. - Siinäpä sitä on esimerkkiä muillekin!

Antti Kaukinen Viialasta on lukenut lehtemme numerosta 3/85 Toivo Suonion kuvauksen talvisodan viimeisestä taistelusta Vuoksella. Kaukinen kertoo kesällä 1942 nuorena poikana keränneensä hylsyjä muun muassa Juoksesaaresta, missä niitä oli kasapäin – eräässä suomalaisten konekivääripesäkkeessäkin yli 700 kiloa! Ovat todella siinä letkapyssyt laulaneet!

Sotainvalidien Veljesliitto viettää 45-vuotisjuhluvuotta. Sotavammaisten määrä vähenee oheisen piirroksen mukaisesti – vuonna 2015 pääsevät lepoon silloin 90-vuotiaat 1925 syntyneet soturit. Suunnilleen samaa rataa kai poistuvat riveistä ehjemmätkin rintamamiehet, ne ohiammutut.

Veljesliiton pääjuhla on Helsingissä 27.–29.9.85. – Pannaanpa muistiin!

Ilomantsin Hattuvaaran Taistelijan talon työ jatkuu. Osakkeita on vielä saatavissa ja yhteyden voi ottaa seuraaviin rahalaitoksiin – tilikin on mainittu:

KOP Ilomantsi 104150-132546

OP Ilomantsi 507205-515772

P-K:n Sp, Ilomantsi 465225-644736

SYP Ilomantsi 224520-48824

Postipankki Ku 60467-1

Osakkeen hinta on 250 markkaa.

Tampereen Rykmentissä vuosina 1918–1940 palvelleet kokoontuvat perheineen Lahden Hennalaan 12.10.85 kello 12.00. Muonavahvuuden selvittämiseksi pyydetään ilmoittautumaan TR:n Perinnetoimikunnalle, osoite Pl 2, 33501 Tampere.

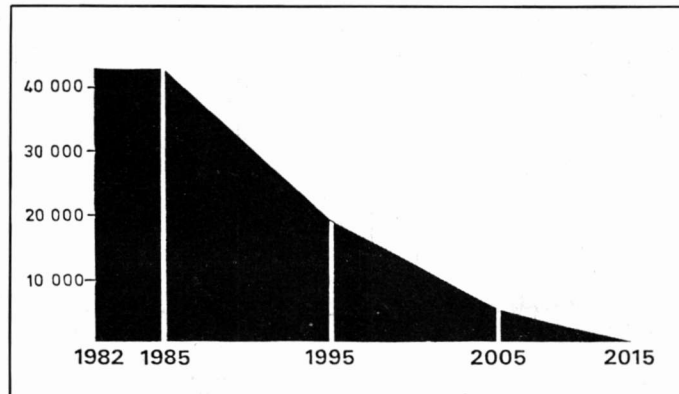
Väinö Nevala, osoite pp A 1 Jokirinne, 93400 Taivalkoski, haluaisi saada yhteyden JR 53:n Kranaatinheitinkomppanian II Joukkueen upseeriin Jorma Kuikkaan, joka jatkoi matkaa Kittilän Kaukosesta pohjoiseen, kun vanhemmat pääsivät siviiliin kesken Lapin sodan. Nevala haluaisi myös tietoja Karvisen Mikosta.



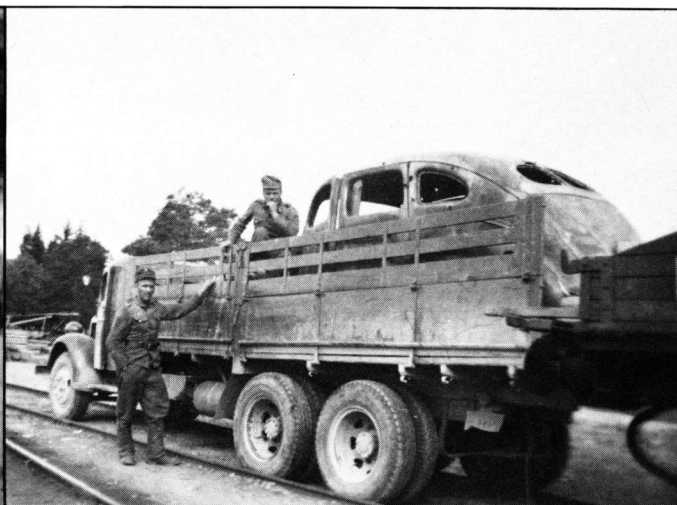
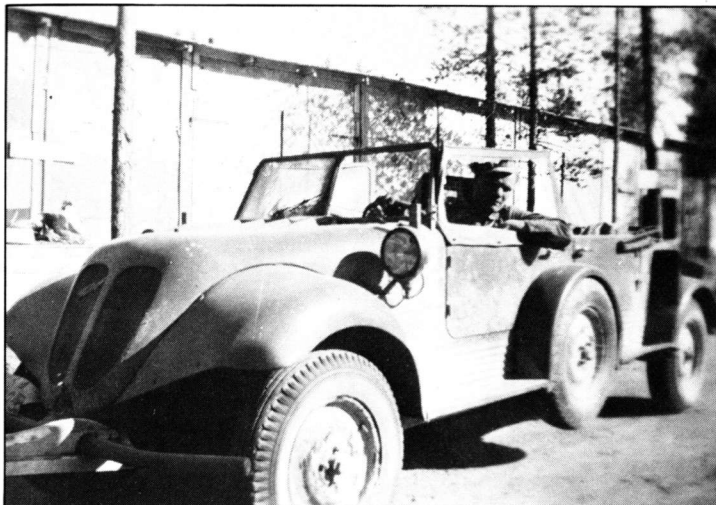
Petäjaveden kesäteatteri esittää tänä vuonna Väinö Linnan Pohjantähteä. Tätä ennen esitettiin kolme vuotta Tuntematonta sotilasta täysille katsomoille.

Jonkun kannattaisi var-

maankin ottaa Tuntematontalon jälleen ohjelmistoon – olisi mukava, jos se joka kesä pyörisi jossakin lomalaisten tavoitettavissa. Katsojia varmaankin riittäisi. Oheinen kuva on viime kesältä Petäjavedeltä.



Kangasalan Pikonkankaalla avataan Suomen sotilaskorin erikoisajoneuvojen historiallinen museo. Vehonien automuseossa on kuluvana kesänä näyttely ”Rättikatto kautta aikojen”. Kuvassa lienee maailman ensimmäinen rättikatto Benz vuodelta 1893. Pirteä vanhus!



Pioneerikiltpäiviä vietetään Säkylän Huovrinteellä 26.–27.7.85. Ohjelmassa on monenlaista mukavaa, muun muassa koulutusesitys, pukukavalkadi ja kiltatanssiaiset. Pääpuhuja on Simo Jaatinen. Kuljetukset järjestetään Turusta, Kokemäeltä ja Huittisista. Ilmoittautumiset ja tiedustelut kapteeni O. Niemensivulle, osoite Pl 5, 27911 Huovrinne, puhelin 938-70 200/280 tai 590.

Ragnar Tuori, 78, oli 12-vuotiaana poikasena rumpalina sotilassoittokunnassa, joka harjoitteli Vanhan Vaasan ruotsalaisella maanviljelyskoululla ruotsinmaalaisen Johanssonin johdolla. Soittokunta osallistui paraatiin Helsingissä 16.5.1918 ja soitteli myöhemmin Esplanadilla Ruotsalaisen teatterin takana olevalla lavalla. Mikä oli tämä soittokunta ja ketä siihen kuului? Lap-suuden muistot ovat alkaneet kiinnostaa.

Tuorin osoite on Lönnrotinkatu 17, 00120 Helsinki.

Toivo Korpela Isostakyröstä muistelee Murtovaaran partisaani-iskua 5.7.1942 – silloinhan sai surmansa Sotilaskotiliiton johto.

Korpela oli kuljettamassa kyseistä tuhatta autoa Kajaaniin kuorma-auton lavalla. Kuvassa on Korpela maassa ja lavalla apumies Hannes Ahlgren. Samalla matkalla vedettiin korjaamoon oheinen Vidal-maastoauto.



Kari Immonen Joensuusta – käsialasta päätellen juniorkansalainen – on syventynyt ulkopoliittikkaan. Hän esittää, että ydinaseeton vyöhyke toteutettaisiin alueellamme tasapuolisesti siten, että se olisi suunnilleen yhtä leveä Suomen ja Neuvostoliiton puolella. Molemmilta alueilta poistettaisiin olevat ja tulevat atomipommit – Neuvostoliiton osalta Vienanmereen saakka. – Vai ei Suomen kansa harrasta ”aktiivista rauhantahtoista ulkopoliittikkaa”!

Reino Kaukoranta, vanha pätevä kertojamme, on pienessä pulassa. Hän menetti sodassa osan kuulostaan, mutta ei ilman todistajia saa korvausta.

Kaukoranta oli 23.–24.3.44 Lempaalanjärven alueella heittimistön tuliase-massa, kun vihollinen aloitti ankaran keskityksen. Hän joutui syöksymään kranaattien seassa tulenjohtopaikalle Voikalan pohjoispuolella olevaan lähes järven rantaan työntyvään niemekkeeseen. Paineallot heittivät miehen monta kertaa nurin, mutta sirpaleet eivät osuneet. Korvat vain soivat ja ilmeisesti vahingoittuivat.

Kuka muistaa? Kaukorannan osoite on 31640 Humppila, puhelin 916-77 339.

Puolalainen Zdzistan Szumajda, osoite Ul. Jana Sawy 15/102, 20-632 LUBLIN, Poland, haluaisi yhteyttä suomalaisiin postimerkkien keräilijöihin. Hän voi puolestaan toimittaa puolalaisia merkkejä. Englanti lienee sopivin kieli – ellei satu osamaan puolaa. Tarttukaapas harvinaiseen tilaisuuteen! □

